

KISEMBER WALDORF ÓVODA PEDAGÓGIAI PROGRAMJA

(Waldorf Óvodapedagógiai Program [2012] adaptációja)

OM azonosító: 200666

A program szerzője:

Skripeczky Iлона 2013.

A 2019-es kiegészítéseket végezte:
Kovács Béláné

*„Nem szándékom, hogy kérjelek a jóra,
Perzselő szomjat kelteni a jóra:
ezért jöttem.*

*Nem szándékom, hogy hívjalak a jóra,
Korgó éhet kelteni a jóra:
ezért jöttem.”*

Weöres Sándor

TARTALOMJEGYZÉK

ÓVODÁNK ADATAI	5
I. BEVEZETŐ	6
II. AZ ÓVODA JELLEGÉNEK BEMUTATÁSA, HELYZETKÉP	7
III. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP	8
1. Gyermekkép	8
1.1 A kisgyermek, mint a világra nyitott érzékszerv	8
1.2 Az óvodáskor sajátos képességei: Utánzás – játék – fantázia	9
1.3 Az utánzás és a játék fejlődési szakaszai kisgyerekkorban	12
2. Óvodakép	12
IV. ÓVODÁNK NEVELÉSI FELADATAI	13
1. Az egészséges életmód alakítása	13
2. Az érzelmi nevelés és a szocializáció	14
3. Az anyanyelvi- és értelmi nevelés megvalósítása	14
V. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI	15
1. Személyi feltételek	15
1.1 Óvodapedagógusaink feladata	16
2. Az óvodai élet megszervezése – ritmus	16
2.1 Az ünnepek ritmusa az óvodában	16
2.2 A nap ritmusa	18
2.3 A hét ritmusa	19
2.4 Nyitva tartás, szünidő	20
3. Óvodánk kapcsolatrendszere	21
3.1 Belső kapcsolatok	21
3.2 Külső kapcsolatok	22
VI. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI	
1. Szabad játék	23
2. Mese – bábozás – babázás	24
2.1 Mese	24
2.2 Bábozás és babázás	25
3. Zene – ének – vers	26
3.1 Zene	26
3.2 Ének	27
3.3 Vers	27
4. Szép mozgás – a ritmikus játékban és az eurytmiában	28
4.1 Ritmikus játék	28
4.2 Eurytmia	29
5. Képzőművészet és formázás	30

5.1	Rajzolás	30
5.2	Gyapjúkép készítés	31
5.3	Gyurmázás, plasztikus formázás	31
5.4	Festés	32
6.	Háztartási, kerti munkák	33
7.	A külső világ tevékeny megismerése – kézművesség	34
8.	A tevékenységekben megvalósuló tanulás	35
VII.	A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE	35
1.	Iskolaérettség	35
VIII.	ELLENŐRZÉSI, ÉRTÉKELÉSI ALAPELVEK	37
1.	Tervezés és visszatekintés	37
2.	Gyermekmegfigyelés	37
3.	Konferencia	38
IX.	GYERMEKVÉDELEM	39
X.	ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK	41
	LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK	42
	SZAKIRODALOM	43
1.	SZÁMÚ MELLÉKLET	44
2.	SZÁMÚ MELLÉKLET	48
3.	SZÁMÚ MELLÉKLET	51
4.	SZÁMÚ MELLÉKLET	53

AZ ÓVODA ADATAI

- *Hivatalos megnevezése:* Kisember Waldorf Óvoda
- *Címe:* 1124 Budapest Mártonhegyi út 65.
- *Fenntartó:* Kisember Waldorf Közhasznú Egyesület, 1125 Budapest Virányos út . 2/b.
- *Az alapító okirat kelte:* 2007. december 06.(módosított)

I. BEVEZETŐ

Programunk a Waldorf Óvodapedagógiai Program (2012) koncepcióit figyelembe véve készült.

Preambulum

A Waldorf-óvoda a gyerek ismeretéből — életkoronként változó testi, lelki és szellemi szükségleteinek felismeréséből — kiindulva biztosítja a kisgyerek számára az egészséges fejlődést, az egészséges életmódot.

A Waldorf-pedagógia egészét megalapozó élettani, orvosi, pszichológiai és antropológiai ismeretek mellett a Waldorf-óvodapedagógiában a több évtizedes gyakorlati tapasztalatok mélységeiből nyert felismerések is igen nagy súllyal jelen vannak.

Mindezzel az ember belső lényét és fejlődését helyezi középpontba. A Waldorf-pedagógia filozófiai háttere a Rudolf Steiner által a századelőn kidolgozott emberismeret, az úgynevezett ANTROPOZÓFIA (Antroposz-szófia [görögül] = az emberre vonatkozó bölcsesség.). Az antropozófia hatással volt a gyógypedagógiára, az orvostudományra, a művészetekre, a mezőgazdaságra és más életterületekre is. (Sok esetben az antropozófia megismerési módszerei által nyert — az egyéb szakterületekre vonatkozó — alapvető megállapítások csak évtizedekkel a koncepciók kimunkálása és sikeres alkalmazása után nyerték el az egyértelmű tudományos bizonyítást.)

Az első Waldorf-óvodák megnyitására a Waldorf-iskola 1919-es megalapozását követően mintegy hét-nyolc évvel került sor. Ma már több ezer Waldorf-óvodai csoport működik világszerte. Szakmai és hivatalos központjuk a Stockholmban székelő, Waldorf Óvodák Nemzetközi Szövetsége (IASWECE), mely részt vesz a Waldorf-óvodapedagógiát érintő kutatásokban, rendezvényekben, valamint képzési és kiadói tevékenységekben is.

A Waldorf-óvónők helyi, regionális, országos és nemzetközi szinten rendszeresen együttműködnek egymással. Céljuk, hogy a Waldorf-óvoda ideáját a maguk számára minél életszerűbbé, elevenebbé, magukat egyre inkább képessé tegyék arra, hogy e pedagógia sajátos, de egyetemes koncepcióját egyre elmélyültebben tudják megvalósítani a mindenkori helyi adottságok és körülmények között: „itt és most”.

II. AZ ÓVODA JELLEGÉNEK BEMUTATÁSA, HELYZETKÉP

A XII. kerületben, jól megközelíthető helyen béreljük épületünket. Az épület maga egy múlt század elején épült villa, mely belső elosztásával tágas teret biztosít kisgyermekünknek. A kerti játékok mellett sok, növények által rejtett zugocska kínálja magát a gyerekek játékához. Óvodánk 2005 őszén kezdte meg működését, és a Kisember Waldorf Közhasznú Egyesület fenntartásával működik, melynek tagjai a mindenkori szülői közösség.

Az óvoda egy csoporttal működik, a maximálisan felvehető gyermekek létszáma 25 fő.

Az óvodai csoportba vegyes életkorú, 3 – 7 éves korú gyermekeket fogadunk. A csoport kialakításánál lehetőségeink szerint figyelembe vesszük a gyerekek életkor és nemek szerinti arányos elosztását. A hozzánk járó gyerekek 2/3-a a XII. kerületből, 1/3-a, pedig a szomszédos kerületekből illetve a belvárosból való.

Család

Az óvoda közvetlen fenntartása a családokra, azon belül is a szülőkre hárul. Az épület kialakítását és felújítását, az aktuális karbantartási munkák elvégzését is ők vállalják (pl.: festés-mázolás, kertrendezés, játékok javítása stb.).

Az óvoda hétvégi takarítását heti váltásban osztják meg, évente három alkalommal, nagytakarítást végeznek.

A családok aktívan részt vesznek az ünnepek előkészítésében és lebonyolításában is.

Fenntartó

Ellátja az óvoda szakmai és törvényességi felügyeletét és biztosítja a zavartalan működés feltételeit.

Az óvoda személyi feltételei:

Az óvoda személyi állományát három, felsőfokú végzettséggel és/vagy Waldorf-pedagógiai diplomával rendelkező, főállású óvónő alkotja, valamint egy fő dajka. Részmunkaidőben óvodatitkár segíti a mindennapi munkát.

Az óvoda képviselőjét óvodavezetői szakvizsgával rendelkező óvodavezető látja el.

III. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP

1. Gyermekkép

A Waldorf-pedagógiának az európai hagyományokban gyökerező antropológiai felfogása az embert, — az emberi lény legbensőbb magját — transzcendens eredetű individualitásnak tekinti.

Minden individualitás egyetlen és egyszeri, megismételhetetlen.

A megtestesült és magát testiekben és lelkiekben kinyilvánítani törekvő individualitásnak vannak az életkorral változó megismerhető, regisztrálható törvényszerűségei. Mind testi, mind lelki, mind szellemi értelemben leírhatóak és nyomon követhetőek ezek a változások, amelyek meglehetősen határozottsággal különítik el az egyes életkori szakaszokat egymástól. Más-más szükségletek és képességek lépnek fel az egyes életkorokban, ezen túlmenően jellegzetes alkati, temperamentumbeli sajátosságok is felismerhetőek.

Nevelésünk célja és feladata: segítséget nyújtani ahhoz, hogy a kisgyermek, mint individuum a fejlődési útján egészségesen haladva, a lehetőségek széles körével úgy kerüljön kapcsolatba, hogy képes legyen nemzetiségétől függetlenül kiválasztani a személyiségének megfelelőt.

Így váljon testileg egészséges, lelkileg szabad és szellemileg kreatív felnőtté. Képes legyen arra, hogy saját akaratát, érzelmeit és gondolkodását önálló és felelős életvitelre fordítsa, környezetét ne visszautasítsa, hanem emberségesebbé tegye.

1.1 A kisgyerek, mint a világra nyitott érzékszerv

A kisgyerek érzékleteiben él. Minden, ami a környezetében történik, akarva-akaratlanul hatást fejt ki rá. A látás, hallás, tapintás, ízlelés, szaglás benyomásai töltik ki belső világát, ezek irányítják és vezetnek tapasztaló, megismerő tevékenységében. (S ezen túlmenően természetesen a „többi” érzéklet, mint például a nagy fontosságú egyensúlyérzékelés, vagy a saját mozgásokat visszajelző kinesztetikus érzékelés.)

A gyerek azonban nem csak a fizikai világot érzékeli, hanem a pszichikus világot is. Ezen belül elsősorban a számára fontos másik embert — az anyát, apát, testvéreket, majd az óvónót...

A Waldorf-pedagógia felfogása szerint a gyerek nem csak kommunikatív és metakommunikatív jelzésekben fogja fel a másik ember pszichikus állapotát, realitását, hanem mintegy közvetlenül is. Átéli — ha nem is tudatosan — olyan gondolatokat és érzelmeket, melyeket a környezetében élő, számára fontos személyek gondolnak és éreznek.

Az első években még nagyon közel áll egymáshoz a testi és a lelki fejlődés, és így számos kölcsönhatás figyelhető meg: ha szeretettel, figyelemmel, örömmel, pozitív érzéssel és gondolatokkal vesszük körül a kisgyereket, akkor az kedvezően hat az ő érdeklődésére, az

érzékelés intenzitására. Egy ingergazdag, sok érzékszervet igénybevevő környezet előhívja a gyerek belső aktivitását, erősíti a tevékenységekben, mozgásban is megnyilvánuló „testi intelligenciáját”.

Nagyon fontos, hogy a gyerekek elég ideje legyen arra, hogy a saját tempója szerint tudja felfedezni a világot, feldolgozni tapasztalataiból származó élményeket, és elsajátítani a sokféle minőséget, különbözőséget mindegyik érzékszerv területén. A kisgyereket környező felnőtt világ felelőssége és egyben feladata, hogy biztosítsa az inger gazdag fizikális, pszichés környezetet és, hogy ne „csapják be” érzékleteiben:

— ezért javasoljuk a természetes anyagok használatát, a fajsúly és a felületi viszonyokat „tévesen” reprezentáló műanyagjátékokkal szemben (az állat szőrös, a fém fémes tapintású és nehéz, stb.)

— mindezen felül: nekünk nevelőknek megfelelő belső tartalmakkal — érzelmekkel és gondolatokkal — kell a gyerekek közé lépünk.

1.2 Az óvodáskor sajátos képességei: Utánzás — játék — fantázia

Az utánzás

A kisgyerekkor tanulásának legfőbb formája az önkéntelen figyelem által vezérelt spontán utánzás.

Az utánzás első feltétele az érzékszervek megfelelő működése, a már születéskor elkezdődő érése és tagolódása. A kisgyerek nem tudja nem utánozni azt, amit érzel, átél, megtapasztal. Ilyen értelemben a kisgyerek kiszolgáltatott” érzékelő és kiszolgáltatott utánzó” — testi és lelki értelemben egyaránt.

Spontán utánzással tanulja meg a gyerek anyanyelvét. Ez olyan rendkívüli teljesítmény, melyhez hasonlóra a későbbiekben nem igen lesz képes. (Ha ezt a tanulási folyamatot direkt tanítással és korrigálással akarják serkenteni, az eredmény rossz is lehet: a gyerek később kezd el és esetleg rosszabbul fog beszélni.) Hasonló a helyzet a járás tanításával is: siettetés, erőltetés, iskolás értelemben vett tanítás mind ortopédiailag, mind az egyensúly érzékelést illetően, mind pszichikusan káros. (A gyerek bizonytalanabban fog járni, nehezebben korrigál, így veszélyesebben esik.)

Az utánzásban a gyerek nemcsak a test mozgását és ügyességét utánozza, hanem — mivel a test és a lélek kisgyerekkorban még nagyon szoros összefüggésben áll — lelki folyamatokat is: A gyerek például az öregkor érzelmeiről is tapasztalhat valamit, ha egy öregember járását, mozgását, fejtartását utánozza. A felnőtt számára döbbenetes mélységben tudja beleélni magát a másik ember helyzetébe, mivoltába, lényébe.

A gyerek a cselekvést éli át, és ebből kiindulva kötődik érzelmileg a tapasztaltakhoz. Majd utólag fogja felfedezni a folyamatban megjelenő képzeteket és fogalmakat. A felnőtt a gondolkodással kialakított fogalmak, és információk alapján mérlegeli cselekvésének

lehetőségeit. A lelki képességek sora a gondolkodást, az érzést és a cselekvésben megnyilvánuló akaratot, motivációt illetően ellenkező irányulást mutat a felnőtt és az óvodás viselkedésében.

A kisgyermek első sorban a szemlélődésből, tapasztalatból, cselekvésből tanul.

A Waldorf-pedagógia egy olyan érzéket is elismer, amellyel a gyerek csak a szemlélt mozgásokat, cselekvéseket érzékeli és követi úgy, mintha ő maga is végrehajtotta volna ezeket. (Összefüggést lát ebben az értelemben a test mozgékonyága és a később kifejlődött belső érzelmek és gondolkodás mozgékonyága között.)

A kisgyerek tehát elsősorban utánzással tanul és ehhez megfelelő követendő mintákat kell látnia és átélnie maga körül. Látható, hogy a gyerekek mélységesen élvezik a cselekvésekben megnyilvánuló emberi munkát, a munkáját szerető és az azzal azonosuló ember látványát. A megfigyelt, átélt és megtapasztalt cselekvések sorrendjéből a gyerek leolvassa azok tartalmát és nagyon fontos, hogy ő maga fogalmazhassa meg az ily módon megszerzett tapasztalatainak értelmét és magyarázatait.

Az utánzásos tanulásnak és spontán érlelődésnek ezen sajátosságai az egész kisgyerekkort jellemzik, mintegy a hetedik életév fordulójáig, amikor az önkéntelen, igen intenzív, de könnyen elterelhető figyelem helyébe a sokkal kisebb hatékonyságú, de a tárgynál már megtartható szándékos figyelem lép, a gyerek képessé válik a szóbeli, verbális tanítás befogadására.

A játék

Óvodánkban nagyon komoly szerepet tulajdonítunk a gyerek játéknak. A játszó gyerekben megjelenő természetes erőket és képességeket óvni, ápolni és erősíteni kívánjuk.

A játék a kisgyerekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége.

Mint a pszichológiai kutatások eredményeiből tudjuk, a kisgyerek a külvilágból és saját belső világából nyert tagolatlan benyomásait játékában vetíti ki s ott újra szemügyre véve, tagolja.

A játék szabad kell, hogy legyen, csakis így vezet céljához, az egyéni benyomások feldolgozásához.

A játszó gyerek örömmel és meglepedettséggel követi a belső világából fakadó indíttatásokat, melyek így egész szervezetét erősítik.

Ezt fizikai külsejében friss arcszíne, meleg keze, lába, csillogó szeme jelzi. A szabad játékban megjelenő, sokszor nagyon erős lelki és egyben testi aktivitás a keringési rendszer egészséges kialakulását is elősegíti. A gyerek belső indíttatása, akarata úgy jelenik meg szabad játékában, mint a tanulási és megértési vágy, a mozgás- és tettvágy, az érzelmi kötődés vágya, s alkotó erejének kifejeződése.

A gyerek nem kis felnőtt! A gyerekkor sajátos létforma, saját szükségletekkel és lehetőségekkel.

A Waldorf-pedagógia azt vallja, hogy a természetben található lehetőségek változásai és sokszínűsége adják a legjobb teret a gyerek különböző játékformáihoz. Komplex élményt adnak, amelyre a gyerek a számára éppen szükséges játékkal reagál (érzékszervi, funkciós, explorációs, konstruktív játékok egészítik ki a szimbolikus és szerepjátékot).

A fejlődés folyamán változó játékformák megfelelő játékeszközöket igényelnek.

Fontos, hogy a benti játékszerek is tartalmazzák a szabadban található, érzékszervek számára kínált változatosságot, hívják elő a gyermeki fantázia minél gazdagabb érvényesülését. A gyerek szabad játéka közben megismerheti a tárgyak tulajdonságait és saját akaratának és szabadságának határait is.

Eközben kipróbálhatja és megtapasztalhatja a megfelelő viselkedési formákat játszótársaival, és így fejlesztheti szociális képességeit.

A Waldorf-pedagógia összefüggést lát a gyerek, játék közben megjelenő magatartása s majdan a felnőttkori munkához kapcsolódó magatartása és életvitele között. Célja, hogy ebből az „átfűtő melegből”, amely erőként lép fel a gyerek játékában és jelzi valódi belső aktivitásának teljes kielégítését, minél többet mentsen át a későbbi életszakaszokra is.

A fantázia

A gyerekekben természetesen megjelenő erőket (teljes figyelem az érzékelésben, utánzásos tanulás, fantáziadús játék) úgy kell segíteni, hogy a gyerek szabadon tudja azokat felhasználni, s ezzel fejleszteni.

Mindezekhez megfelelő környezet, tér és idő szükséges.

A modern élet szokásai és hatásai sokszor nem kedvezőek a gyermeki játék számára és a szabad tapasztalat megszerzésére. Nagyon szűk és kevés a szabad mozgástér — főleg a városi gyerekek életében —, miközben túl sok az élmény és az információ, amit feldolgozni időhiány miatt nem tudnak. Felgyorsult, rohanó világunkban kevés az idő arra, hogy a tárgyakkal, az emberekkel tartós kapcsolatot teremtsen a gyerek, és érzelmi kötődést alakítson ki.

A technikai fejlődés folyamán áttekinthetetlenné vált az emberi munka érzékelhető folyamata. (Évtizedeken át a gyerek közvetlen környezetében, szeme láttára folytak a mindennapi létfenntartó tevékenységek, a tehénfejéstől a kenyérsütésig; a fonalak fonásától a szövéséig.) Ma már az óvodáskorú gyerek is a megfelelő tapasztalatok hiányában a televízióra, könyvekre, magyarázatokra, tanításokra szorul, miközben az életkorának megfelelő tanulási módszer (utánzásos tanulás, szabad játék) nem érvényesülhet. A felnőttek világából származó divatáramlatok kényszerítően irányítják, torzítják el a gyerek fantáziáját: élményekhez csak a megvásárolható holmik által juthat.

A mese a fantázia táplálója, a maga törvényeivel erkölcsi útmutató. Ha a mesének nincs valóságos viszonya az örök emberi lelki tartalmakkal, akkor a fantázia öncélúvá válik, nem ad lelki táplálékot, fantasztikum lesz, s ezzel károsítja a gyerek belső világát.

A fantázia, mint elemi gyerekkori képesség, mint a játékot megváltoztató, □elvarázsoló erő” eleveníti és mozdíja meg a gyerek belső világát. Ennek tisztaságát — kapcsolatát a valódi pszichikus világgal — biztosítani és őrizni a felnőtt feladata.

1.3 Az utánzás és a játék fejlődési szakaszai kisgyerekkorban

A Waldorf-pedagógia nagyhatású fejlesztő erőnek tekinti ebben a korban a gyerek spontán aktivitását (akarát), amely külső és belső cselekvésre indítja őt, s arra vezeti, hogy felépítse testi és lelki erőit. A fizikai, az érzelmi, a szociális és az értelmi fejlődés számos tényező együtthatásaként jelenik meg az utánzás és a játék fejlődésében.

0 — 2 1/2 éves kor: A gyerek öntudatlanul teszi, amit tesz. Nem gondolja meg, hogy mit tanul éppen, hanem elsősorban testi ügyességét gyakorolja teljes odaadással, fáradhatatlanul. Utánzással mindent úgy vesz át, ahogy az a környezetében él.

3 éves kor körül: Az öntudat ébredése: a gyerek felfedezi a saját lényét és az őt körülvevő világ közötti különbséget. Még úgy gondolkodik, ahogy a környezete. A játékban még nem együttműködő, mindent szeretne birtokába venni és kipróbálni. Érzelmeiben a környezetétől függ, mindent átvesz, és mindenre reagál.

A 3. és az 5. életév között: Két új képesség jelenik meg: a gyerek fantáziája (belső képteremtő képessége) és az emlékezet gyerekkori formája. A totális utánzás gyengül és a fantázia segítségével változtatni kezd azon, amit megél. A sajátját — ami rá jellemző, ami belülről fakad — már bele tudja vinni a dolgokba. Bizonyos távolságtartás lép be a környezete és ő közé, kialakul a függetlenség elemi formája. A gyerek reagál a környezetéből jövő ingerekre, fantáziadús játékaival építi belső világát. Külső dolgok és tárgyak adják a játékötleteit.

Céltól független tevékenységeket is végez, vagy nagyon gyorsan terv nélkül változtatja célját; három-négy évesen kezdi el felfedezni a másik embert, de még mindig saját magát figyel, kezd adni-venni, elosztani, ehhez a szükséges tapasztalat öt éves kor körül fejlődik ki.

Az 5. és a 7. életév között: A gyerek végtagjai egyre ügyesebbé válnak. Aki eddig fantáziadúsan és kreatívan játszott, krízist él meg, mert hiányozni kezdenek — fogyóban vannak — az ötletei. Külső dolgok közvetlen indítása helyett fokozatosan mutatkoznak meg a jelei annak, hogy maga tervezi a játékát. A belső képben kidolgozott előzetes elképzelés szerint keresi ki a gyerek a megfelelő anyagot és tárgyat a játékához, amely még mindig szoros kapcsolatban áll élményeivel és tapasztalataival. Érzéket fejleszt ki a többiek szükségletei iránt, másokért, másoknak is csinál dolgokat.

2. Óvodakép

Óvodánk a Waldorf- pedagógia alapelveire épülő, szakmailag önálló intézmény, a családi nevelés kiegészítője.

Tiszteljük a családot, mint a gyermek elsődleges nevelési színterét, nemzeti, vallási, etnikai hovatartozástól függetlenül. Biztosítani szeretnénk minden gyermek számára az egyenlő hozzáférést.

IV. ÓVODÁNK NEVELÉSI FELADATAI

Óvodánk minden apró mozzanatával a kisgyerek életformáját igyekszik szolgálni, jó minőségű táplálékot adva a gyerek testének, lelkének és egész személyiségének.

1. Az egészséges életmód kialakítása

A Waldorf-óvodapedagógián alapuló nevelési feladatunk a későbbi egészséges életvitelt akarja megalapozni, e tevékenység eredményei ennek megfelelően csak a későbbi életszakaszokban mutatkoznak majd meg teljes mértékben.

Minden egyes gyerekben megnyilvánul a sokrétű emberi természet, melyet az óvónő tisztelettel tanulmányoz. A pedagógus a gyerek megnyilatkozásaiból tudja meg, hogy mire van szüksége a gyereknek, s ezek nemcsak szóbeliek, hanem ugyancsak sokrétűek: ezek közé soroljuk például a test-meleget, az egészség-betegség jeleit, a lelki állapotok megnyilvánulásait s a tudati fejlődés megtapasztalható mozzanatait is.

Ez speciálisan kimunkált megfigyelést igényel, amely ítélettől és előítélettől mentes. Nem engedi a szabadon feltörő kritikát; sőt a nehézségeket leküzdő szeretetteljes együttélést vállal a gyerekekkel, amelyben a gyermek emberi méltóságát megőrizheti.

A gondozás szeretetteljes tevékenységei: a testápolás, a táplálkozás, a melegen tartás, az öltöztetés-öltözködés nemcsak a gyerek fizikai szükségleteit elégítik ki, hanem egyben a lelkét is ápolják, növelik biztonságérzetét és **hozzásegítik az egészséges életvitel kialakításához.**

Ezt az „anyai” gondoskodást a Waldorf-óvodánkban az óvónő tudatosan magára vállalja, mivel ez nevelői tevékenységének, a gyerekekkel való kapcsolatának, meghatározó része: e tevékenység közben folyamatosan tájékozódhat a gyerek állapotáról, testi és lelki közérzetéről. Kis rítusok alakulhatnak ki e szokásos teendők körül. Fejlődése során a gyerek egyre önállóbban látja el testi szükségleteit, majd az óvónő mintáját követve, ő is felajánlja segítségét a kicsiknek. A családi kapcsolat az egész csoportot átöleli.

A gyermeket körülvevő tárgyi-, a szokásbeli-, az érzelmi- és a tartalmi környezet, bölcsője kell legyen fejlődésének, játékának és tanulásának.

Óvodánk ezért, minden apró mozzanatával a kisgyerek életformáját igyekszik szolgálni, jó minőségű táplálékot adva a gyerek testének, lelkének, egész személyiségének.

2. Az érzelmi nevelés és a szocializáció

Pedagógiánk az érzelmi biztonság fontosságát hangsúlyozza a kisgyerek pszichikus és mentális fejlődésében.

Azt valljuk, hogy ezt az érzelmi biztonságot elsősorban a családnak kell megadnia, de meg kell, hogy adja a gyereket fogadó első intézménynek is.

Óvodánk az anyát követve, egyfajta szociális „anyaöl” szeretne lenni a kisgyerek számára.

Nevelésünk a gyermekben működő természetes erőket kívánja támogatni úgy, hogy a gyerek szabadon tudja azokat alkalmazni, fejleszteni. Ez szeretetteljes, meleg légkört kíván, amely biztosítja a megfelelő fizikai és pszichés környezetet, s kizárja a zavaró és erőszakos befolyásokat.

Óvni szeretnénk a gyerekkort, hogy a gyerek csak lassan ébredjen fel a kreatív erőket felszabadító, képdús gyermeki álmvilágból. Ennek az a célja, hogy az „ébredés” után viszont valóban önállóan, biztosan, erőteljesen, éberrel tudjon élni a világban.

Elvárások helyett érzelmi biztonságot, védeltséget szeretnénk nyújtani. Törekszünk megérteni a gyerek világát, s tisztelni alakuló világképét.

Waldorf-óvodánk áttekinthetővé teszi a mindennapi cselekvések világát a gyerek körül. A gyerek látja a felnőtt tevékenységében, hogy mi miből lesz (kenyér a búzából, baba a fadarabból, stb.), így a későbbi életkorokban is otthonosan mozog az őt körülvevő világban, s nem lép fel az áthatolhatatlan elidegenítő érzés.

A Waldorf-nevelés a gyerek individuális fejlődését differenciált módon segíti, és módot nyújt lényének a közösségben való kibontakoztatására is. Lehetőséget ad valódi közösség létrehozására, melyben minden gyermeki személyiségre szükség van. Ezáltal, hogy mindenkinek van szerepe, mindenkire szükség van élmény és a szolidaritás érzése, végigkíséri őket kibontakozó életük során.

Óvodánk csoportja életkorilag szándékosan mintegy egyharmad-egyharmad arányban foglalja magába a három óvodai korosztályt (ez az ún. vegyes életkorú csoport). Ezzel egyrészt nem törjük meg a család természetes közegét (testvérek), másrészt a felnőtt és kisgyerek között a nagyobb gyerekekben kitűnő közvetítőket találunk, akik a csoport szokásai, ritmusa, napirendje illetve a közösségi élet szabályai, hagyományai mellett az értékeket is átörökítik évről-évre az utánuk következőknek. Ez a fajta csoportszerkezet a gyermekek összetartozási élményét is pozitívan befolyásolja, illetve közösségi nevelés legtermészetesebb közege.

3. Az anyanyelvi és értelmi nevelés

Az óvodáskorú gyerekeknek szüksége van arra, hogy a környezetében beszélt „anyanyelvét” minél biztosabban tanulja meg.

Az anyanyelvi nevelés az egész óvodai életet áthatja, valamennyi tevékenységi formájában jelen van.

Óvodánk az életünket és világunkat átszövő összefüggéseket megkísérli érzékelhetővé és tapasztalhatóvá tenni a gyerek számára,

Változatos tevékenységeket és élményeket kívánunk biztosítani a számára, de ugyanakkor óvjuk fejlődő belső világát, elősegítjük a fokozatos érlelődését: ott ajánlunk segítséget, ahol a gyerek éppen tart, és megvárjuk, hogy a gyerek önállóan találja meg a következő lépését.

Óvni szeretnénk a gyerekkort, hogy a gyerek csak lassan ébredjen fel a kreatív erőket felszabadító, képekben dús gyermeki álmvilágból.

A Waldorf-óvodapedagógiánk ebben az életkorban mellőzni szeretné:

- A példakép és tapasztalati tartalmak hiányát.
- Az idő előtti, túl korai fejlesztést.
- A tevékenységekben vagy más módon megnyilvánuló egyoldalúságot.
- A gyereket körülvevő s rá ható idegességet, hajszoltságot, — ebből fakadóan — a kezdeményezési kedv hiányát.
- A rossz (beteg) példák követését, s ez által a nem egészséges testi-lelki diszpozíciók megtanulását.
- Az elidegenedést (például a természeti és az emberi világ, az ember és ember közötti kapcsolatok átláthatatlanságát; az emberi munka és a mindennapi szükségletek közötti összefüggés megtapasztalhatatlanságát).
- A magányosságot (ha a gyerek nem oszthatja meg belső élményeit mással).

V. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

1. Személyi feltételek

Óvodánkban a nevelőmunka kulcsszereplői az óvodapedagógusok. Elfogadó, segítő, támogató attitűdjük mintát jelent a gyerek számára.

A csoport munkáját folyamatosan és egy időben két óvónő látja el, akik rendelkeznek a megfelelő képesítésekkel. Az „anyai” gondoskodást, gondozást az óvónők tudatosan magukra vállalják, mivel a Waldorf-pedagógia szerint az óvónő nevelői tevékenységének, a gyerekekkel való kapcsolatának meghatározó része.

1.1 Óvodapedagógusaink feladata

- A gyermekek alapvető szükségleteinek maximális biztosítása
- Az óvoda környezetének esztétikus, biztonságos kialakítása
- Az évi, havi, heti, napi ritmusok folyamatos kidolgozása, a szokásrendszer kiépítése
- A csoport egészséges életmódjának kidolgozása és betartása
- A különböző tevékenységek megtervezése, előkészítése, levezetése, majd utólagos áttekintése
- Az óvodai csoport összeállítása pedagógiai szempontok szerint
- A gyermekek egyéni fejlődésének megfigyelése és segítése
- A gyermek környezetének megismerése
- A szülőkkel való közösségi kapcsolat kialakítása, ápolása, problémák esetén közös megbeszélés, útkeresés
- Kapcsolattartás a Waldorf-óvónőkkel
- Együttműködés az orvossal, az iskolával és egyéb szakemberekkel
- Folyamatos önképzés, továbbképzéseken való részvétel
- Színvonalas pedagógiai és szellemi munka biztosítása

2. Az óvodai élet megszervezése – a ritmus

A kisgyerek saját testi ritmusai csak lassan válnak rendszeressé. A Waldorf-óvodapedagógiánk ezt a folyamatot úgy segíti elő, hogy a gyerek életét mindig ismétlődő, rendszeresen visszatérő időbeosztással tagolja. Általában három év telik el az óvoda kezdete és az óvodáskor vége között. Elfogadott tény a vegyes életkorú csoportban, hogy minden gyerek máshol tart a fejlődésben, ezért tudásuk és képességeik nem lehetnek egyformák. Az óvónőből sugárzó felfogásból biztatást érezhet mindenki a maga számára arra, hogy mindenhez van elég idő, és mindennek eljön az ideje.

Tudatosan élünk a ritmikus ismétlés én-erősítő, szorongásoldó hatásával.

A témakörök, tevékenységek, művészeti foglalkozások, munkák, ételek, mesék, verses-dalos ritmikus játékok visszatérnek évi, havi, heti és napi ritmusokban. Egészséges változásban élhetik át a gyerekek az elfeledésből lassan felmerülő felismerést, az örömteljes várakozás szakaszainak végén a beteljesülést.

2.1 Az ünnepek ritmusa óvodánkban

Állandó ismétlődéssel térnek vissza az évkör ünnepei, a természet évszakonkénti változásai s az ezzel összefüggő emberi munkák.

(Megtapasztalják, hogy a tél után újra kibújnak a virágok, visszajönnek a fecskék, gólyák és ősszel mindez újra eltűnik. Mindenben átélik elemi és jelképes szinten a vallásos ünnepek érzelmi sorrendjét is, megjelennek az élet nagy állomásai: születés, halál, feltámadás — mindez kimondatlanul.)

Egy-egy ünnepen a mindennapi élmények tudatosan kiválasztva töltenek be egy kijelölt helyet és formát s ezzel majd újra visszahatnak a hétköznapokra.

Rudolf Steiner szerint az ünnepek az év és az élet forduló- és csomópontjai, amelyek a világmindenség szellemiségével kapcsolhatják össze az embert.

A természet szüntelen körforgásban, az évszakok váltakozásában — tavaszi újulásban, nyári fényben, őszi érettségben, téli álomban — éli ritmusát. Mindez a ki- és belézés ritmusát követi és megszabja az ember életét, munkáját. A Waldorf-pedagógiánk felfogása szerint alvás és ébrenlét, nyár és tél, a ki- és belézés hasonló, egymást imitáló ritmusok, melyeknek az ember lényére gyakorolt hatását nem hagyhatjuk figyelmen kívül a nevelés folyamatában sem.

— A tavasz és a nyár: kitágulás-kilélegzés, a megnyilvánulás és keletkező élet évszaka. A Föld ereje megmutatkozik: a rügyfakadás, növekedés, virágzás időszakát éljük.

— Az őszt-tél ellenkező előjelű: befelé fordulás, koncentráció, a Föld ereje is, így a növények is visszahúzódnak.

Az óvodánkban ünneptől-ünnepig ezekkel a ritmusokkal összhangban próbál élni óvónő és gyerekek. Születésnapokon és az év ünnepein nemcsak személyes élményt élhet meg a gyerek, sokkal többet a □közösen emberit□.

Az ünnepek megformálását, bizonyos tradíciók segítik, melyek részben ősi, népi hagyományokhoz kapcsolódó „természetvallásos” megértésből, részben — a mi kultúránkban — keresztény szokásokból, részben pedig átélhető □kép□-ekből állnak.

Mivel a gyerek koránál fogva még nem értheti meg közvetlenül az ünnepek belső tartalmát, ezért az óvónő felelőssége ezeket a tartalmakat érzékekkel felfogható, átélhető formába önteni számára.

Az ünnepek megjelenítése minden évben új személyes viszonyt kíván az óvónőtől az ünnepek időt álló tartalmával és a jelképekkel. Ezekkel a jelképekkel, (melyeket közvetlenül él át és ért a gyerek) akarja körülvenni őt a hétköznapi életben. Ezen a módon tudja az

ünnepek mindenkori jelen idejűségét maga számára élővé, a gyerek számára átélhetővé tenni, az évszakokhoz, a természethez, a hagyományokhoz új kapcsolatot teremteni.

Ezen kívül a csoportszobában tükröződnie kell az adott évszak hangulatának és az évkörön belüli ünnep jellegzetességének.

Ez megjelenhet:

- a képválasztásban, a szimbólumokban (egy-egy képzőművészeti alkotás reprodukciója, általában képeslapnyi nagyságban)
- a virág vagy a termés díszekben
- a használatban lévő anyagok, terítők színeiben.

Mindezek helye az úgynevezett évszakasztal, amely egyben a gyertya helye is. Az óvónőtől függően ez nagyon élő és élményt keltő sarok lehet a gyerekek számára, ahol nap mint nap találkoznak a mesevilággal is, az ünnep tartalmával, a szertartások áhítatával, közös együttlétek élményeivel, emlékeivel.

(Például: karácsonykor itt van a betlehemes figurák és a jászol helye; ősszel itt bujkálhatnak a törpék, majd tavasszal a tündérek jelenhetnek meg itt.)

A természet átélésében nem elég visszafordulni a természethez. Pontosan meg kell figyelni jelenségeit, elmélyülni bennük, azaz el kellene sajátítani egy bizonyos „természet érzéket”.

A gyerekekkel való eleven kapcsolatában az óvónőnek lehetősége van a gyerektől tanulni: felfedezni a már ismert világot is, úgy mintha sose látta volna, átadva magát a megismerésnek, mely erőként segíti őt.

Az ünnepeknek akkor van értelmük, ha azok nem üressé vált formák — csak kikapcsolódások — hanem megszületik az emberben az ünnepet teremtő erő. Ez az erő él a hétköznapi fáradhatatlan készülődésében, munkájában.

Ez a folyamat tevékeny, mégis türelmes várakozással teli. Van remény arra, hogy az ünnep eljön és ragyogó fényével bevilágítja a környezetét és megszólít minket.

Minél hosszabb a ritmus, minél tovább kell várni, míg visszatér egy olyan jeles nap, mint például a gyerek születésnapja, amit az óvodástársaival együtt ünnepelhet, annál nagyobb érzelmi töltéssel éli meg a várakozást, a beteljesülést, majd a rá való emlékezést is.

Havonta egy-két ünnep tartalmával találkoznak a gyerekek:

- A gyerekek születésnapja
- Aratás – betakarítás – hálaadás
- Szent Mihály időszak
- Szent Márton időszak
- Advent – Szent Miklós
- Vizkereszt – Három király időszak
- Farsangi időszak
- Tavaszkedzés időszaka
- Húsvéti időszak

- Mennybemenetel időszaka
- Pünkösdi időszak
- Szent János időszak – nyár ünnepe.

2.2 A nap ritmusa

A kisgyerek igényli az ismert és áttekinthető ismétlődésekkel tagolt időrendet. A családban is fontos a kisgyerek számára az étkezések, a lefekvések és felkelések, a séták és más tevékenységek tagolt rendje, ugyanúgy igényli ezt az óvoda rendjében is. A Waldorf-pedagógia a gyerek napját úgy tagolja, hogy a koncentráltabb tevékenységek után mindig egy szabadabb következik. Ez által ritmusa lesz a napnak, mint ahogy a lélegzésnél a ki- és belégzés váltakozik. Így lesz képes a gyerek egészségesebben élni, mélyebben aludni, sőt egészségesebben lélegezni fizikailag is. Ezek a folyamatok ugyanis jelentős mértékben függenek a lelki feltételektől:

Ha túl sok az élmény, és túl kevés a szabad játék, amiben fel tudná dolgozni az élményeket, akkor egészségtelenül elfárad a gyerek; ha viszont túl kevés az élmény, akkor unalom és érdektelenség lép fel, ilyenkor nem alszik elég mélyen és fáradtan ébred fel.

Napi ritmus:

- Az óvónők közösen kezdik el a napot, előkészítik a tevékenységet, közben a gyerekek folyamatosan érkeznek, bekapcsolódnak a játékba.
- Szabad játék ideje, művészeti tevékenységek, közös tízórai készítés.
- Rendrakás, terítés, ölbeli játék az egyik óvónővel, tisztálkodás.
- Reggeli kör: az évszakasztalnál gyülekeznek a gyerekek és az óvónők. Gyertyagyújtás, illatosztás, köszöntik a napot. Az időjárásról versben vagy dalokban beszélnek. Imaszerű verset mondanak.
- Ritmikus játék
- Tízórai
- Szabad játék, munka a kertben.
- Tisztálkodás, mese vagy bábozás.
- Ebéd
 - Délutáni pihenő
 - Uzsonna
 - Búcsúzás

2.3 A hét ritmusa

Egy-egy időszakot ünneppel fejezünk be, amelyre azt megelőzően hosszabb ideig „készülünk”. A heti és mindennapi tevékenységekben bekövetkező egyre gyakoribb enyhe változásokból lehet érzékelni azt, hogy az ünnep közeledik már.

Az óvoda berendezése, színei, virág és növény díszei az évszakasztalon, a választott mesék, versek és dalok tartalma, a tevékenységek és munkák jellege — mindez együtt egyértelmű nyelven beszél a kisgyerek számára érzékelhető szinten arról, hogy milyen időszakban él ő éppen. A hét napjaihoz kötődő, mindig vissza-visszatérő azonosságok tagolják a hetet érzékletesen. Az óvónő mindezt nagyon tudatosan alakítja ki, úgy, hogy a változásokat a művészeti tevékenységek heti ritmusában is fel lehessen fedezni: hétfőn-rajzolás, kedd-gyapjúkép készítés, szerda-festés, csütörtök-sütés, péntek-viaszozás is tükrözi az adott időszakot, és egyben alapanyagul szolgál az ünneplés eszközeihez.

Ezek így kapcsolódhatnak a heti művészeti foglalkozásokhoz, például:

- lámpás a gyerek saját festményéből
- papírsárkány, pillangó a gyerek rajzából
- különböző formájú és fajtájú sütemények az ünnepekhez
- a betlehemes tál figurái viaszgyurmából
- angyalok, nyuszik, madarak gyapjúból.

Évi, havi, heti ritmusok a Waldorf-óvoda éttrendjében is megjelennek.

Havi változásban mindig az idényjellegű zöldségek, gyümölcsök szolgálnak táplálékkul, a hét napjait pedig a feldolgozott gabonafajták különböztetik meg.

Példa az étkezésben kialakult hetirendre:

Hétfő — rizs; kedd — árpa; szerda — köles; csütörtök — rozs; péntek — zab;
(szombat — kukorica; vasárnap — búza).

2.4 Nyitvatartás, szünidők

A gyerek valódi szomatikus és pszichés szükségletei ebben az életkorban egyrészt megkívánják a családon kívüli kapcsolatépítés lehetőségét, másrészt mintegy félnapos, de inkább négy-öt órás csoportban tartózkodás után feltétlenül szükségük volna arra, hogy visszatérhessenek személyes életükbe.

Óvodánk egész napos nyitva tartással működik.

A ritmikus váltásokba és változásokba tartoznak a pihenők és a szünetek, ugyanúgy, ahogy az alvás hozzátartozik az emberi természet ritmusához. Negyedévenként szüksége van a gyerekeknek szünidőre, amikor az óvodában szerzett tapasztalataikat feldolgozzák.

A kifáradás hosszabb idő után többek között irreverzibilis dekoncentrálódási folyamatokat is elindíthat.

.Szünetek:

Őszi szünet

Adventi szünet

Farsangi szünet

Húsvéti szünet

Nyári szünet

3. Óvodánk kapcsolatrendszere

3.1 Belső kapcsolatok

A család-óvoda kapcsolata:

Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt, azt kiegészítve szolgálja a gyermek fejlődését. Ezért első perctől alapvető feltételnek tartjuk a családokkal való jó együttműködést.

Kapcsolattartás színterei óvodánkban:

Az óvodánkba való felvételnél alapvető kérdés, hogy a szülők ismerik-e a Waldorf-pedagógiát, tudják-e milyen közegbe, környezetbe hozzák gyermekeiket.

— Lehetőség van arra, hogy a gyermekek az édesanyjuktól való elszakadása fokozatosan történjen. Így a gyermek óvodai életbe való bekapcsolódása egy-egy rövidebb időszakokkal kezdődik, majd az egész délelőttöt felöleli. Kezdetben édesanyjával együtt ismerkedhet a közösséggel.

— Az óvodai életet megelőzően a gyermekeknek és szüleiknek lehetőséget biztosítunk az ismerkedésre. Egy éven keresztül heti egy délután játszóház keretében várjuk az érdeklődőket. Itt az óvodai élet egy-egy elemével – szabad játék, ritmikus körjáték, formázás, uzsonna, mese – ismerkedhetnek életkoruknak megfelelő szinten a gyerekek, természetesen szüleik közreműködésével, óvodánk egyik óvodapedagógusa vezetésével.

— Az új gyermekek érkezésekor családlátogatásokra kerül sor.

— Időszakonként a szülői körökön nevelési és pedagógiai témákkal, az óvodát érintő aktualitásokkal foglalkozunk. Ezek a beszélgetések nagyon élők, a szülők aktívan vesznek benne részt.

— Hetente, egy meghatározott napon fogadóórát illetve pedagógiai beszélgetésre adunk lehetőséget, ahol egyéni, szóbeli tájékoztatást adunk a szülőknek gyermekük fejlődéséről. Az jó együttműködés érdekében szülők is, óvónők is kezdeményezhetik a beszélgetést.

— Ismeretterjesztés céljából előadásokat szervezünk a szülőket érdeklő, érintő témákban (nevelés, orvoslás, egészséges életmód, ünnepkörök...), meghívott előadókkal.-

— Az óvoda építése-szépítése, a közös munkák is jó lehetőséget nyújtanak a szülőkkel való kapcsolat elmélyítésére, a családok jobb megismerésére, illetve a család-család közötti barátságok kialakítására

Hagyományaink:

- közös kirándulások szervezése
- ünnepekre való közös készülődés
- tavaszi és nyári családi táborozás melyen az óvodapedagógusok is látogatást tesznek, kézműves tevékenységgel színesítik a programot.

A szülők és a pedagógusok kapcsolata:

A szülőknek és óvónőknek kölcsönösen együttműködést kell felajánlaniuk és elfogadniuk egymástól. Ez az együttműködés természetesen a gyermekekre irányul és a gyermek javát keresi.

3.2 Külső kapcsolatok

- Egészségügyi szakszolgálat: orvos, védőnő. A gyermekek évi kétszeri egészségügyi vizsgálatának lebonyolítása.
- A Waldorf pedagógiai program alapján működő intézmények: óvodák, iskolák. Tájékoztató, bemutatkozó jellegű előadások szervezése az iskolai beiratkozásokat megelőző időszakban, meghívott Waldorf iskolák részvételével. Programjaikon való részvétel.
- Óvónők továbbképzése
- Magyar Waldorf Óvónők Szeminárium: hospitálók fogadása
- Waldorf Szövetség
- Waldorf – Ház (pedagógiai szolgáltató intézet)
- Budapest-Hegyvidék Önkormányzata

VI. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI

1. Szabad játék

A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége a játék, a Waldorf-óvodai élet, tevékenységi formái között a szabad játéka kiemelt fontosságot élvez. A megfelelő tanulási forma ebben az életkorban nem az úgynevezett játékos tanulás: hanem a valódi tapasztalatszerzés, melyre a Waldorf-óvodai élet egésze ad lehetőséget.

A szabad játék idejében végzett munka jellegű tevékenységek az udvari játék, a kerti munka vagy a séták, kirándulások). A játék mellett a gyerekek rácsodálkozhatnak a természetre, az évszakoknak megfelelő változásokra.

A Waldorf-óvodai napirendben minimálisan kétszer, egy-egy óra szabad játékra van ideje a gyerekeknek. Ezzel biztosított a kisgyerek szükségleteiből fakadó játék igényének kielégítése az óvodában.

Ez alatt az idő alatt látóterükben az óvónő különböző munkákat végez (háztartási, kerti, kézműves tevékenységben). Az óvónő feladata, hogy a munkája körül olyan hangulatot áradjon szét, hogy a gyerekek ebben a meleg, derűt sugárzó légkörben, mint egy burok alatt (érezzék magukat, s így folytathassák a játékot. Arra is van lehetőség, hogy a gyerek rövidebb időre „segítsen” az óvónőnek. Nem a munka eredménye, a teljesítmény a fontos, hanem az igazi örömet okozó tevékenység folyamata. A gyerek rácsodálkozva veszi fel az óvoda „életműhely”-nek is nevezhető mindennapjainak mozzanatait és saját helyét megtalálja a csoport élő, tevékeny közösségében. A szabadon játszó gyerekek rendelkezésére állnak a különböző kuckók, állandó vagy ideiglenesen kiépíthető házacsok és az ezekhez tartozó berendezések, a sarokba támasztott bot-paripák vagy a fogasra akasztott palástok, koronák, kardok ugyanúgy, mint a bábsarok bábu és babái vagy a nagy fa- és kő építőelemek, illetve a különböző természetes anyagok, bársonyok, vásznak, szőrmék, selymek.

A játékszerek nagy része alapelszerűen nem részletesen kimunkált, s ezzel is elősegíti a gyerek fantáziájának tevékenységét.

A különböző, természetből származó tárgyak alkalmasak arra, hogy sok mindent jól helyettesítsenek anélkül, hogy rendeltetésükkel ellentétes módon kerülnének felhasználásra.

A gyerek úgy alkalmazza a játékszert és játékbútort, az anyagokat, ahogyan szüksége van azokra: környezetét alakítja, játékvilágát megteremti, és annak lakosává válik. Fontos, hogy a felnőtt ezt figyelemmel kísérje, és megértéssel kövesse.

Az adott helyzetben, megfelelő eszközt vagy ötletet tudjon felajánlani, ha például: a gyerek nem talál be a játék világába, hangulatába, a játék elakad vagy túl erősen leragad a játészó egy monoton, egyoldalú játékformánál.

Az óvónő törekszik arra, hogy a konfliktushelyzeteket megelőző jeleket észrevegye és ilyenkor időben, tapintatosan belépjen a gyerekek játékvilágába, mint szereplő, aki továbbsegít, majd kilép újra, mintha ott se lett volna.

A probléma megoldását esetleg egy kérdés felvetésével segíti elő, így a gyerekeket egy általuk megtalált, új folytatási lehetőségre vezeti. A szabad játék ilyen vezetése nem jelenti a tevékenységbe való beavatkozást, és annak irányítását. Azt az érzést kelti a gyerekekben, hogy ők uralják a saját játékukat, egész helyzetüket — s ez így is van.

2. Mese — bábozás — babázás

2.1 Mese

Ahogy a gyerekek az ősi kézművességekben valóságos folyamatokkal megtapasztalható módon találkoznak, s így az óvónői munkában átélhetik a valóság változásait (ahol a minőség függ a szakszerűségtől és következetességtől, és mérhetővé válik az eredmény), ugyanúgy a mindennapi mese is — másfajta, belső úton — bepillantást jelent a gyerekek számára a valóság világába, amely megfelel mágikus világképüknek.

Az óvodáskorú gyerekekre jellemző, hogy számára egy lénynek a külseje tükrözi belső lényegét: a gonosz egyenlő a csúnyával, a jó mindig szép vagy csak el volt varázsolva. A gyerek számára az is természetes, hogy harcot kell vívni, helyt kell állni ahhoz, hogy valami jó bekövetkezzék.

A Waldorf-pedagógia úgy látja, hogy sok igazság rejlik az eredeti népmesékben, mert olyan lelki-szellemi értékekről és példakép erejű emberi fejlődési folyamatokról szólnak, melyek éppen olyan igazak, mint az érzékelhető világ tényei.

A Waldorf-óvodában a mesék mindig az aktuális ünnepekörhöz, évszakhoz kapcsolódnak. Az óvónő hosszabb időn keresztül, legalább egy hétig meséli fejből szóról-szóra ugyanazt a mesét. Az ismétlés nem unalmassá teszi a mesét, hanem elmélyíti az azonosulást és a megértést. Belső képként (tájkép-szerűen) jelenik meg a mese a gyerekekben. Az érdeklődése és biztonságérzete nő, s örül, ha tudja, hogy mi következik. A gyerek érzelmei előre látható sorrendben jelennek meg és így élvezi a gyerek a feszültséget is, majd a feloldást. A mesélés a mindennapokba beépített szertartás, mindig ugyanabban az időpontban, mindig ugyanazon a helyen van, és minden gyerek egyformán résztvevője. Mindig ugyanazok a gesztusok és események adják meg a jelet a mesekezdésre; például: az óvónő halk lantjátéka, mialatt a másik óvónő meggyújtja a gyertyát, kialakul a kör és egy közös ének után megszólal a mese.

A mesemondás fejleszti a gyerek érzelmi, értelmi és anyanyelvi képességeit egyaránt.

A Waldorf-pedagógia az idegen nyelv tanítását csak az iskolában, de ott már az első osztálytól kezdve (egyszerre két idegen nyelven is) helyesli. Az óvodáskorú gyerekeknek szüksége van arra, hogy a környezetében beszélt „anyanyelvét” minél biztosabban tanulja meg. Különös hangsúlyt élvez a Waldorf-óvodában az a szókincs, amely segíti a belső képek

kialakítását — mint például az eredeti népmesék szókincese s képei — és felidézi a fogalmak érzelmi töltését, amely mindig sokszínű és többretegű. Nem csupán a megnevezés, mint az érdeklődést lezáró magyarázat a fontos, hanem az is, hogy érzékelhetővé, átélhetővé váljon a tartalom. Olyan régi szép szavakon megszólaló mesét is szívesen mesélnek az óvodában, amelyeket nem szükséges azonnal érteniük az óvodásoknak. Jó, ha a gyerekek csak sejtik a szavak jelentését, — de az érzelmi töltés ilyenkor is jelentős — és majd idővel tisztul az értés.

Az óvónők nagy értékűnek tekintik a gyerek alakuló világképét. Ha a gyerekek megosztják az óvónővel még képlékeny világnézetüket, amely sokszor kevés információból következtetve és ezért hiányosan alakult ki, az óvónő nem javítja ki feltétlenül állításait a tudomány legutolsó eredménye szerint. A nyitott és eleven kérdésként átélt képzeleteket meghallgatja, esetleg feltesz egy kérdést, de csak ha nem zavarja így a gyerek mesélőkedvét, melyben megnyilatkozik belső titkairól.

2.2 Bábozás és babázás

A vegyes életkorú csoport összetétele igényli a gondos mesekiválasztás mellett a pedagógiai segítséget is arra, hogy egy egyszerűbb mesét örömmel tudjanak végighallgatni és követni a nagyobbak, és egy hosszú komplikáltabb mese alatt (amit mondjuk a születésnapja alkalmával választhat a gyerek) ne fáradjanak el a kicsik. Segítség lehet a bábozás, amelyre egy ünnep alkalmával is sor kerülhet.

A Waldorf-óvoda bábszínházának bábuai nem kézi vagy kesztyűbábok, hanem úgynevezett álló bábok, vagy marionett figurák. Ezeket az óvónő az asztal mögött ülve vagy állva, takaratlanul vezeti az asztalszerű színpadon vagy felülről zsinórral mozgatja, ha marionett. Az óvodást nem zavarja, hogy látja a báb mozgatóját — ellenkezőleg, ez számára érzelmi biztonságot nyújt.

Másfelől az óvódás jobban, mélyebben azonosítja magát a kívülről vagy felülről láthatóan vezetett teljes figurával, mint a sokszor csak derékig látszó „belülről” megelevenített, önálló életre kelt bábbal.

A Waldorf-óvoda bábjai általában saját készítésűek; a leggyakrabban a szülőkkel együtt készítik az óvónők, esetleg a nagyobb gyerekekkel — mint ahogy az összes többi játékállatot és lényt, törpét, babát is. A bábuk arca csak nagyjából kidolgozott, hogy helyet és teret adjon az intenzív gyereki projekciónak.

Színes selymekkel letakart, kellékekkel berendezett asztalon, a képzeletre támaszkodva valamilyen utat jár be a gyerek a hőssel együtt. Amellett, hogy a bábozás erősíti a gyerek figyelmét, színeivel, mozgásaival alátámasztja a gyerek belső képeit, aktivizálja őt, indítást ad arra, hogy a szabad játékban ő maga is fölépítsen egy tájat, anyagokat és bábként használható figurákat keressen, vagy készítsen, s végül előadja bábszínházát a többieknek is.

Egy ilyen — a gyerek által felépített és elmesélt bábjátéknak különleges varázsa van. Sokszor több gyerek vesz részt az előadásban, és az ő „függöny mögötti” kommunikációjuk

rendkívüli szociális teljesítmény, mert mindent a sokszor „rögtönzött”, az adott pillanatban kitalált mese fontosságának és folyamatosságának rendelnek alá a bábozók. Olyan is előfordul azonban, hogy az óvónőt kéri, hogy ő meséljen, miközben ők előadják, a még mindkét fél számára (mesélő és bábozó) ismeretlen — mert rögtönzött — mesét. Az előadás folyamatosan születik meg. Ilyenkor mutatkozik meg, hogy közös képi nyelvben tudnak gondolkozni a gyerekek az óvónővel. Sokszor már a kicsi gyerekek is elkezdnek bábozni, de ők még nem mernek, még nem tudnak mesélni. Inkább a nagyobbak állnak elő a saját maguk által kitalált mesével sokszor megdöbbenően gazdag szókinccsel.

Fontos számukra, hogy a meséléssel és a bábozással kapcsolatos csoportszokásokat ők is betartsák; például: letakarják a felépített színpadot előadás előtt és után is, énekszóval vagy zenével kezdik, és kísérik, majd fejezik be az előadást.

Sokszor az óvónők saját mozdulataikat figyelhetik meg a bábozó gyereken. Annyira szokássá válik a bábszínház, hogy otthon is — ünnepekkor vagy más alkalommal — nagy örömmel báboznak a gyerekek a családjuknak, rokonaiknak, vendégeiknek, vagy ha más néző nem akad, a babáiknak és kedvenc állataiknak.

Az óvodáskorú gyerekek legyen lehetősége egy olyan babát szeretni, amelyre az ő saját „énjét”, személyiségének magját kivetíti és barátként vagy játszótársként osztja meg vele minden örömét és bánatát. Egészségesen hat, ha a gyerek ilyen módon feldolgozhatja a számára még érthetetlen helyzeteket vagy más élményeit.

Ezek az úgynevezett □Waldorf babák (körültekintő gondossággal készülnek: a szabástól a baba felöltöztetéséig bezárólag. Figyelembe véve azt, hogy minden, ami a gyerek kezébe kerül az esztétikán túl, jó minőségű, minta értékű legyen. Nemcsak a természetes anyagok (pamut, gyapjú) használatát tartják fontosnak a Waldorf-óvodában, hanem a testarányok (fej-test arányai) pontos betartására is törekednek, s a színeiben (test, haj, ruha), az arckifejezésben finom, lágy harmónia tükröződjön a □kedves játék babából□. Mindez által szabad teret kaphat a gyerekek fantáziája és képzelete.

3. Zene — ének — vers

3.1 Zene

A Waldorf-pedagógiára jellemző, hogy mindig a gyerekből indul ki, mégpedig abból a fejlődési szakaszból, amelyben a gyerek éppen van. A kisgyerekek teljesen másképpen hall, mint a felnőttek, mert más tudatállapotban él. A zene éltetően hat, életerőt adva, de lehet káros hatása is. A jó zene a csendből indul ki, és a gyerekek is csak oldott, nyugodt légkörben kezdenek el énekelni, nyugtalan környezetben nem. A műszaki zajoktól és a tömegkommunikációs eszközök hangáradatától kímélni kívánja a Waldorf-pedagógia a kisgyereket. A gyerekeknek meg kell tanulniuk csendben lenni, hallgatni, hangot várni. Nagy zajban, a szabad játék közepén, önkéntelenül is elcsendesednek, ha az óvónő elkezd zenélni, énekelni.

Főként a kvint intervallumú, és a pentaton zene nyugtatja meg őket ebben az életkorban. Fontos, hogy a gyerek fel tudja fedezni, hogy honnan erednek a különböző hangok. A zenélő embert akarják látni, a hangszert, a mozgásokat, a zenélő érzéseit, koncentrációját. (A gyerek érezze, hogy az ember hibázik is, de tudja kezelni a hibát. A kazettánál ez nincs így, hisz az mindig tökéletes, sohasem hamis.) Mi nem használunk kazettát, magnót, s más technikai eszközöket, mert fontosnak tartjuk, hogy a gyerek mindig emberrel kapcsolatosan élje meg a dolgokat, hogy érezze, a hang ott keletkezik, ahol valaki zenél, mesél.

A hallás nemcsak a fülben zajlik. Szétárad. A gyerek az egész testében érzékel, és hall, ezért kezd el a zenére rögtön mozogni, táncolni. A zenéhez közvetlenül kapcsolódik a mozgás.

A gyerekeknek nagy szükségük van a különböző csengő-zengő hangokra, ezért fontos, hogy több különböző hangszer legyen az óvodában elérhető közelben: kis rézharangok, harangjáték, xilofon vagy gyerek-hárfa, csörgők, botok, pengetős vagy fúvós hangszerek. A hangszerek segítségével a gyerekek érzékelhetik a különböző minőségeket. (Meg lehet hallgatni, hogy a sok összeütögetett fadarab mind különbözően szól; össze lehet hasonlítani ezeket, majd esetleg egy ezekkel zenélő zenekart alapítani.) A gyerekek életkoruktól függően más és más hangszert használnak.

3.2 Ének

A mesejátékok teljes élményt nyújtanak a gyerek számára, hiszen a történethez játszhat egy hangszeren, és mozoghat is. A zenélés, az improvizálás, ugyanúgy, mint az éneklés a Waldorf-óvoda napirendjének szerves része. A mindennapos tevékenységeket — a különböző munkákat is — gyakran kíséri ének és vers. Bizonyos helyzetekhez szokásszerűen fűződik egy-egy az alkalomhoz illő dal vagy vers, amely a gyerek számára mintegy jelzi, hogy az óvónő éppen mit tesz (például: sütésnél, cipőkötésnél, rendrakásnál, ételosztásnál, mesélésnél). Így az énekszó belevonja a gyereket az óvónő tevékenységébe anélkül is, hogy most éppen részt venne az adott helyzetben. Máskor már része volt benne, s majd újra lesz még.

Az óvodában csak egy szólamban, és — mint a gyerekek — magas hangon énekelnek az óvónők.

3.3 Vers

Nem elsődleges cél az, hogy minél több verset vagy dalt tanuljanak meg a gyerekek (spontán folyamat) hanem, hogy ritmizált beszéddel és énekelve, az óvónő olyan hangulatot teremtsen, ahol az ének és a vers az öröm, a tisztelet és a belső világ kifejezése.

A nap folyamán azonban olyan helyzetek is vannak, amikor a vers és a dal szertartás elemeként szerepel.

Például: Kézmosás után a frissen mosott tenyerekbe az óvónő illatos olajat cseppent, verssel, dallal kísérve. Minden gyerekhez külön — külön szól, az őt megillető egyéni hangon, miközben testi „dajkáló” közelséget teremt meg egy-egy lovagoltató- vagy ujj-játék segítségével. Ez a napnak — mind a gyerekek, mind az óvónő számára — kiemelkedően fontos része, mert érzelmileg nagyon intenzív és személyes mozzanat.

A vers és a dal legnemesebb formáit használják, mint asztali áldást és hálaadást, mint születésnap vagy egyéb ünnep köszöntését, vagy mint mindennapi fohászt a meggyújtott gyertya bensőséget teremtő eleven fényénél, a reggeli körben és az elbúcsúzáskor.

Mese előtt és mese után is dallal vagy verssel jelzi az óvónő, hogy kiemelkedő esemény kezdődik, végződik éppen a napi életben.

A mesék, versek, és dalok kiválasztása, összeállítása az óvónő folyamatos, állandó feladata. Az adott évszakhoz, az ünnepkörhöz igazodván, a csoport összetételének megfelelően, elsősorban népi forrásokból keres igazi meséket, verseket és dalokat. Azzal is megpróbálkozik, hogy történetet találjon ki, meséket verses formába ritmizáljon, vagy már meglévő vershez dallamot komponáljon, esetleg új dalokat írjon. Mindezekben arra törekszik, hogy a zeneiség, a tempó, a ritmus, a dinamika és a hangzás sokféle változásban jelenjen meg, így kelt a gyerekekben örömteljes, frissítő indíttatást arra, hogy megszeresse a szép beszédet és éneket.

Az a tapasztalat, hogy a gyerekek ezeket a kifejezési lehetőségeket szívesen használják fel szabad játékukban, és gyakran otthon is, szabadon, önkéntesen. Mindezzel sok esetben a logopédiai korrekció is megelőzhető.

A vers- és a dal örömteli elsajátítását szolgálja az is, hogy a gyerek sohasem kényszerül arra, hogy egyedül szerepelve kelljen egy verset vagy dalt előadnia. Mindez csak az óvónő és a csoport védő burkában történik.

4. Szép mozgás — a ritmikus játékokban és az euritmiában

4.1 Ritmikus játék

A kisgyerek saját test- és térérzékelésének elmélyítésében, a ritmikus mozgások átélésében, a mozgásformák harmonizálásában és a mesei jelenetek megelevenítésében jelentős szerepet játszik a mindennapos ritmikus játék.

Ez a tevékenység, amely naponta 15-20 percig tart, a kisgyerek közvetlen utánzóképeségére épül. (Mozgást látva, érzékelve ő is együtt szeretne mozdulni a környezetével.)

Jellemző erre az életkorra, hogy a gyerek bizalommal követi az óvónő mozdulatát anélkül, hogy előre tudná milyen célból, végzik azt. Mozgásnyelvről is beszélhetünk.

Egy dalt énekelve vezeti az óvónő a gyerekeket arra a helyre, ahol majd együtt tudnak mozogni és táncolni. Az életkorukból adódóan a gyerekek nem körformában, hanem inkább fűrtformában csoportosulnak az óvónő köré, miközben ő elkezd a játékot. Mondókákat,

verseket, dalokat mozgással kísérve, egy történetbe ágyazva játszik el az óvónő, mindig az aktuális ünnephez és évszakhoz kapcsolódva (például: a paraszt kimegy a rétre szántani és aratni, elviszi a lovát a kovácshoz patkolni, megfigyeli a gólyát, fecskéket vagy a méhecskéket, végzi a munkáját, törpékkel találkozik, táncol velük.... stb.).

Fontos, hogy a természet élete és az emberi munka sokféle szempontból jelenjen meg ebben a mozgásnyelvben, s ezt az élményt a vers és a dal zeneiségével és tartalmával megfelelően egészítse ki.

A napnak ebben a szakaszában lehet helye például: a betlehemezésnek, a mese dramatizálásának vagy a születésnap megünneplésének is.

Az óvónő mindig úgy állítja össze a ritmikus játékot, hogy benne frissítő változásban jelenjenek meg az erőteljes és gyengébb, illetve a nagy és egészen finom mozgások, a vidám és komolyabb hangulatok.

Lehetőleg mindig váltakozva kövessék egymást a gyors és lassúbb mozdulatok. Az óvónő megpróbálja, a gyerek testét (és lelkét egyaránt) úgy mozdítani, hogy utasítást ne kelljen adnia. Ennek ellenkezője a Waldorf-pedagógia szerint zavarná a gyereket abban az álmodozó és önfeledt tudatállapotában, amely erre az utánzó gyermeki korszakra jellemző.

Az óvónő egyszerűen mozdul és énekel, úgy mintha ott helyben találná ki, mesélné el az egészet és az óvodások szabadon kapcsolódnak be és követik őt ebben a ritmikus játékban.

Helyet kaphatnak itt a szabályosabb gyerekjátékok is ugyanúgy, mint a körtáncok, de mindent át kell, hogy öleljen a tartalmi összefüggés és ennek egy szokásrenden alapuló felépítettsége. Semmi sem történik öncélúan, minden része kell, hogy legyen az egésznek, hogy mondanivalójával, tartamával azt szolgálja.

A tartalom mindig változik, természetesen az ünnepkört követően, de legalább két hétig naponta ismétlődik egy-egy ritmikus játék.

4.2 Euritmia

Az euritmia mozgás-művészet, mely szintén Rudolf Steiner nevéhez fűződik. Körülírható, mint látható beszéd, látható zene.

A Waldorf-iskolákban pedagógiai euritmiát tanítanak, ezenkívül van még művészeti euritmia, ami színpadon jelenik meg, és az orvostudományban használt terápiás lehetőség a gyógyeuritmia.

Az euritmia a hangzókat, hangokat, intervallumokat speciális mozdulatokkal fejezi ki, s így képez szabályos, testi „gesztus-nyelvet”.

Míg a ritmikus játékban az óvónő olyan mozdulatokat használ, amely minél inkább a természetes mozdulatokat kívánja utánozni (például az aratást), addig az euritmia inkább azokkal a mozdulatokkal játszik el, amelyek a beszéd-, nyelv- és zene szerkezetével függnek össze.

Az euritmia, a tánc, a ritmikus játék szép harmonizált mozgást hívnak elő a gyerekből. Ezt belső érzésből, a tartalomtól, egy felnőttet utánozva hozzák létre. Versre vagy dalra való önálló dramatizálással, tornával, gimnasztikával csak a Waldorf-iskolában találkozunk majd a gyerekekkel.

Az óvodáskorú gyerekeknek a természetes mozgás a benti és kinti játék kapcsán és a napi „szép mozgás” elegendő a Waldorf-óvodapedagógia szerint.

A ritmikus játék és az euritmia mellett a gyerekeknek megfelelő mozgásfejlődésük érdekében lehetőségük nyílik az életkoruknak megfelelő természetes játékos mozgásokra: futásra, ugrásra, dobálásra, kúszásra, csúszásra, mászásra, függeszkedésre, a mindennapi benti és kinti játékban egyaránt.

Ezért is célszerű a csoportszobát könnyen mozgatható, többfunkciós bútorokkal, például padokkal is berendezni. Így lehet csúszni, mászni, kúszni az asztalok, székek és padok között, alatt stb. és csúszni vagy egyensúlyozva járni a padokon stb.

A teremben kötött labdákat, babzsákokat is találhatnak a gyerekek.

Az udvaron is lehetőséget kell teremteni a mászásra, függeszkedésre. Egyensúlyozni lehet egy farönkön is és ezt a célt szolgálják (az udvari játékszerek közül) a gólyalábak is. Mindez fejleszti a gyerekek testi erejét, ügyességét.

Ahol megfelelőek a körülmények, ott alkalom nyílik az udvari játék idejében, néha azon túl is az óvoda környékén kisebb vagy nagyobb sétákra, kirándulásokra. A séta, a hegymászás, fáramászás, stb. fejleszti a gyermek állóképességét, testi ügyességét és kedvezően hat az egészséges fizikai test kialakítására.

5. Képzőművészet és formázás

Hetente egyszer a Waldorf-óvodánkban lehetősége van minden gyermeknek arra — általában a szabad játék ideje alatt —, hogy a rajzolásban, festésben, gyurmázásban és a gyapjúkép készítése folyamán alkotó- és formáló képességét fejlessze. Rendszeresen tapasztalhatja meg így a különböző minőségeket. A hét minden napjához kötődik egy-egy művészeti tevékenység. (Eltérések lehetségesek.)

5.1 Rajzolás

Ez a tevékenység segíti a hétféle utáni visszaérkezést az óvodába, s a gyerekek gyakran rajzolják le hétféle élményeiket. Méhviaszából készült (ezért illatos), élénk, telített színű téglácska alakú kréták a rajzeszközök. (Mivel az óvoda keze még nem alkalmas a „három ujjas” ceruzafogásra — ilyen fogás esetén ugyanis a kéz görbössé válik — ezért kapnak vastagabb téglácska alakú krétákat. Így szabadon futnak le a mozgásos impulzusok, az életkornak megfelelő, nagy érzelmi telítettséggel.)

Témához nem kötöttek, önállóan tevékenykednek a gyerekek, majd amikor befejezik a munkájukat, az elkészült rajzokat odaadják az óvónőnek, aki minden gyerek számára külön mappába gyűjti össze azokat. Az óvodáskor végén majd valamennyit ajándékként hazavihetik a gyerekek.

Az óvónő maga is rajzol időnként a gyerekek előtt: plakátot készít, vagy olyan képet rajzol, melyben a kivágott mozgatható figurákkal egy mesét is el lehet játszani.

A Waldorf-óvodapedagógia a gyerekrajzokat üzenetnek tekinti, amit a gyerek ad a fejlődéséről. A gyerek rajzaiban nemcsak az figyelhető meg, hogy a képek egyre finomabbak és szebbek, s hogy egyre jobban ábrázolja az őt körülvevő tárgyi világot s a lényeket, hanem a gyerek egész testi és lelki fejlődése tükröződik olyan pontosan, hogy az arra képzett óvónő leolvashatja belőlük a gyerek fejlettségi szintjét, esetleg hiányosságait, speciális szükségleteit.

5.2 Gyapjúkép-készítés

Ez a technika átmenetet képez a kézimunkához tartozó gyapjufeldolgozás, a plasztikus formálás és a kép-alkotás között. Sok színnel megfestett, kártolt gyapjút filclapokra lehet tenni, és így képet készíteni, ami a rajzolás és festés tapasztalatait kiegészíti. Rajzoláskor kemény viaszkrétával, kemény lapon dolgozik a gyerek, festésnél vízfestékekkel vizes alapon fest, levegős gyapjúból „levegős”, kevésbé kontúros képet tud készíteni.

A gyerekek minden héten lehetőséget kapnak egy ilyen kép készítésére, ami egy rövid „kiállítási” idő után szétszedhető és ugyanabból az anyagból következő alkalommal is lehet képet készíteni.

Havonta egyszer az óvónő szintén készít egy nagyobb képet az ünnep témájával kapcsolatosan, és így a gyerekek láthatják a fejlettebb technikát, amit az óvónő használ: Szépen előkészíti, fésüli a gyapjút, színek szerint rendezi egy kosárba, mielőtt elkezdené a munkáját. Ezek után úgy kezdi a képet, hogy először különböző színekkel „befesti” a hátteret, majd egyre több nagyon puha, vékony réteget felhasználva alakulnak ki a tárgyak, lények a képen. Csak egy bizonyos távolságból hasonlít az egész egy „rajzolt” képhez.

5.3 Gyurmázás, plasztikus formálás

A csoportszobában a formázáshoz a Waldorf-óvodások élénk, telített színű, a kéz melegétől megpuhuló méhviasz lapocskákat használnak. (Míg a agyag hőt von el az azzal tevékenykedő kezétől, addig a viasz megpuhulása után maga is átmelegszik, s mintegy hőt sugároz. A kisgyerekkori érzékelés szempontjából ez a különbség nagyon fontos.)

A gyerekek mindent formálhatnak, amit akarnak: gyertyákat díszíthetnek, egész vékony, kevéske viasszal; kialakíthatnak egész kis játék-világokat is tárgyakkal, állatokkal, emberi figurákkal. Az elkészített munkákat az évszakasztalhoz, a megfelelő helyre teszik, vagy karácsonykor, mint egy kis betlehemest, ajándékba hazaviszik a szüleiknek.

Az udvaron — főleg a meleg időszakban — a homokkal és vízzel való játék indítja a gyereket „természetes agyagozásra”.

Nagyon fontosnak tartja a Waldorf-óvodapedagógia, hogy a gyerekek megtapasztalják a föld, víz, hő és egyéb természetes elemi dolgok minőségét közvetlenül, kipróbálják az anyag és a saját maguk lehetőségeit.

Télen hóvár építésre, hóemberkészítésre és hóval való mindenféle játékra kerül sor a kinti szabad játékban.

A sütés, mint formálási tevékenység: a hetenkénti kenyér vagy cipósütés alkalmat ad tésztával dolgozni, azt kiformálni és megsütni. Alapvető formák jönnek létre: kör alakú vagy hosszúkás cipó, „kígyók”, rudak, csigák, fonott kalácsok, koszorúk. Az óvónő az ünnepekhez kapcsolódóan különböző, egyszerű formákat alkalmaz a sütésnél.

Ezek az évköri változásban ilyenek lehetnek:

- Szent Mihály időszak: kard vagy sárkány
- Márton ünnep: pereg vagy liba, törpe, manó
- Advent: karácsonyi sütemény, mézeskalácsforma
- Szent Miklós: fehér ló
- Farsang: a témához tartozó forma
- Húsvét: kakas
- Mennybemenetel: csillagok
- Pünkösöd: galamb
- Nyári ünnep: rózsák

Ezek a formák (miután mind nagyon egyszerűek) időnként visszaköszönnek a gyerekek sütemény formáiban, de emellett mindent kipróbálhatnak a gyerekek, és nagyon változatosan élnek is ezzel a formázási lehetőséggel.

Nagyon fontos, hogy az óvónő körültekintően készítse elő a sütést, és olyan szokásrendszert alakítson ki, amely megteremti a feltételeket ahhoz, hogy végig szépen, nyugodtan haladjon a munka: kézmosás után, fehér kötényben, felhúzott ingujjal ülve az asztalnál lehet elkezdni dolgozni, ahol belisztezzük a munkafelületet, és az óvónő a gyerek kezébe adja a tésztát.

5.4 Festés

Ugyanúgy, mint a sütés a festés is nagyon körültekintő előkészítést, majd rendrakást igényel. Az óvónő elrendezi a helyet: összeállítja az asztalokat egy bizonyos formára, letakarja viaszosvászonral és a megszokott sorrend szerint rendezi be a gyerekek munkahelyét: rajztáblákat, szivacsokat, vizes üvegeket, majd festékeket rak az asztalra. A jó minőségű, akvarell papírt a gyerekek vízbe mártják, majd kiterítik a rajztáblákra. Az óvónő énekelve kezdi osztani a nagy széles ecseteket, amelyekkel a gyerekek jó minőségű akvarell színeket helyeznek el, s futtatnak szét a papíron. (A három alapszín kapják meg a gyerekek, és ezekből tudják a vizes papíron „kikeverve” előállítani a többi színt.) Fontos, hogy a

tevékenység a színből, a színélményből indul ki és kontúrtaalan. A hatás: egymásba folyó színhatárok.

Az a rajzolásban is megfigyelhető folyamat, hogy tükröt mutat az elkészült kép a gyerek saját világlélményéről és fejlődéséről, a festésénél is megfigyelhető. A gyerek szabadon dönti el, hogy melyik színnel fest és, hogy mikor van a munkájának vége. Befejezéskor egy festőszekrénybe viszik a rajztáblákat, ahol majd megszáradnak a képek, amelyek szintén a gyerekek mappájába kerülnek. Ahogyan az előkészülésnél is segítettek a gyerekek, ugyanúgy részt vesznek az ecset és a szivacsok kimosásában, a víz cserélésében, a rendrakásban és az üvegek kimosásában is.

A festésnek ez a fajta, az életkor sajátosságainak megfelelő megközelítése vezet el a gyereket későbbiekben a valódi ábrázoló tevékenységig az iskolában. Igazi festményekkel is találkozunk az óvodások. Különböző ünnepekhez tartozó reprodukciókat tesz ki az óvónő a falra és az évszakasztalon képeslap formában változó tartalommal mindig jelen vannak a képek.

6. Háztartási, kerti munkák

A gyerekek minden tevékenysége az óvónő jelenlétében vagy tudomásával folyik. Teljes figyelemmel és mindig érdeklődve kíséri a Waldorf-óvónő a körülötte zajló eseményeket. Minden, a csoport életéhez szükséges munkát (öltöztetéstől kezdve a takarításig) az óvónő végez, a gyerekek előtt. Alapelve, hogy az óvodai időben az óvónő semmit se tesz, amit gyerekek nem utánozhatnak. (Ezért az adminisztrációs munkára és a szülővel való beszélgetésre a gyerekekről csak a gyerek távollétében kerít sort.)

Tudatában van annak, hogy valamennyi tevékenysége inspirálja és táplálja a gyerek szabad játékát. Igyekszik úgy dolgozni, hogy a gyerek szívesen kapcsolódjon be a munkájába, őt utánozva. Biztosítani kell azonban, hogy a gyerek — fejlődési fokától és életkorától függően rövidebb, vagy hosszabb idő múlva — a munka jellegű tevékenységek után visszatérjen a kortársaival való spontán játékba. A Waldorf-óvónő által végzett háztartási és kerti munkák zöme hasonlít egy régi, hagyományos háztartás munkáihoz, ahol nem gépek működnek, hanem az emberi kéz dolgozik.

E tevékenységek különbözőek lehetnek:

- a mindennapi munkák (vásárlás, sütés, főzés, asztalterítés, ételosztás, mosogatás, rendrakás, virágöntözés, állatgondozás, takarítás)
- heti visszatérő munkák (mosás, vasalás, varrás, játékszer javítása, évszakasztal „felújítása”)
- havi, évszakonkénti munkák (veteményezés, aratás / betakarítás, befőzés, gyapjú feldolgozása, selyemfestés).

Ezeket a munkákat az óvónő a (benti és kinti) szabad játék ideje alatt végzi, egymást átható ritmusokban. A gyerekeknek lehetőségük van a különböző folyamatok átélésére.

Példaként: Egy ilyen tevékenységi kör az ültetés vagy palántázás, a termések leszüretelése, a befőzés, vagy a gabonák feldolgozása, mely tevékenységek többértű és természetes módon épülnek be az óvoda mindennapi életébe.

Ősszel a gyerekek — a saját kézzel varrott — kis filcsákokban hazaviszik a búza vagy egyéb gabonafajta magvait. Ezeket egész télen át őrzik tavaszig, amikor visszahozzák őket. A tavasz ünnepe alkalmával elültetik a magokat egy tálkába és így megismerik a csírázó búzát. Kiránduláson vagy a kert elkülönített részén látják, amint a búza növekszik, kibontja kalászát, majd megsárgul. Talán módjuk van az aratást is szemügyre venni, s az aratás után a tarlón elhullott kalászokat felszedgetni. Az óvodában aztán kibontják a magot a héjából s üvegekbe gyűjtik. Az óvodában, kis kézi-malmokon ledarálják a magokat, s a sárgás magból fehér liszt lesz. Néhányan, több kis csoportban talán a boltba is elmennek, és ott vásárolnak még búzát, rozst, vagy más egyebet. Látják, amint a boltos méri az árut, s az óvónő fizet. Víz, só, kovász és még ki mit szeret bele — maguk gyúrják, dagasztják a tésztát, s kis cipókat szaggatnak, majd letakarva kelni hagyják, s a sütőbe (kemencébe) teszik. Hamarosan az egész óvodát betölti a sülő kenyér illata. A kész, de még meleg cipót felvágják, megvajazzák és megeszik.

7. A külső világ tevékeny megismerése – kézművesség

A gyerekek számára különös hangsúlyt kap a kézművesség, mint elemi játékkészítési lehetőség.

A gyerekeknek lehetőségük van különböző feldolgozó kézműves folyamatok átélésére. Például: Gyapjút mosnak, majd szárítanak a szabad ég alatt, ezután behozzák a tiszta gyapjút, majd elkezdődik a megmunkálása: kártolás és fonás, amit az óvónő egy rokkán végezhet, miközben énekel, vagy mesél az őt körülvevő gyerekeknek. A fonás jó, nyugodt hangulatot keltő munka, főleg a téli időszakban. A gyerekek elkérhetik a kész fonalat, és az ujjukkal csomózkodhatnak, fonhatnak, horgolhatnak vagy esetleg az úgynevezett „körmöcskén” hosszú köteleket kötnek belőle.

Mindaz, ami elkészült, felhasználható a játékukhoz, például lókantár is lehet belőle.

Meleg időben sor kerülhet a gyapjú színezésére is, nemezelésére is, labdákat is így lehet készíteni. A színezett és nyers színű gyapjút később képkészítésre vagy kis figurák, állatok készítésére is használhatják.

A kézimunkához tartozik továbbá a szövés: az óvónő egy nagy szövőkereten dolgozik, miközben a gyerekek számára kicsi keretek vannak, amelyeken az ujjukkal kis terítőt vagy tarisznyát szönek.

A varrást, a hímzést valamint a speciális eszközöket (körmöcske, szövőkeret) igénylő munkákat is nagy kitartással végzik az iskolába készülő gyerekek az utolsó óvodai évükben. Az óvónő itt is példaként szerepel, aki játékokat készít a gyerekek jelenlétében. Nem csak a

gyapjú és a különböző textilek képeznek jó alapanyagot a játék készítéséhez: fadarabból, ágakból vagy gyökérből házikót, hajót, autót, babakútorokat lehet készíteni. Így sor kerül kalapácsolásra, fűrészelésre, reszelésre, csiszolásra, igazi szerszámokkal, a satupadnál.

A kicsik, akiknek még nem szabad az ilyen munkákat végezni, a munka jellegű tevékenységek körül egy teljes játékvilágot építenek ki: például várják a fűrészport, amit összesöpörnek, elszállítanak, majd „főzéshez” használnak a babakonyhában.

Ezek a folyamatok is érzéki és mégis áttekinthető tapasztalatokkal szolgálnak a külvilág fontos, hozzánk kapcsolódó eseménysorairól.

— Honnan van a mindennapi kenyérünk?

— Honnan van a méz, a viasz (kréta, gyurma, gyertya)?

— Honnan van a ruhánk alapanyaga (gyapjú)?

— Honnan vannak az építészet anyagai (agyag, homok, fa)?

— Hogyan lesz mindezekből az emberi életet szolgáló dolog?

Ezek a kérdések átszövik a Waldorf-óvodás mindennapi életét és meghatározzák az óvónői munkák tartalmát; így a választ a gyerek számára saját érzéki tapasztalata, s nemegyszer saját — az óvónőt utánzó — tevékenysége adja meg.

8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

A Waldorf-óvodában a tanulás folyamatos, utánzáson alapuló spontán tevékenység. Az óvodáskor sajátos képességei: Utánzás — játék — fantázia

VII. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

1. Az iskolaérettség

A Waldorf-óvodából kilépő gyerek erre irányuló külön erőfeszítés nélkül iskolaérett, ez általában a hetedik életév folyamán következik be. Ez az érettség megnyilvánul mozgásában, játékában — annak sokféle fent felsorolt formájában — a szociális életében és az ehhez kapcsolódó kommunikációban, az anyanyelv használatában, a környezet ismeretében, a számok világában, valamint a mesék, mondókák és versek birodalmában való jártasságában.

A fizikai, testi változások a legszembeűnőbb jelei az iskolaérettségnek, melyek ebben az életkorban radikálisan jelentkeznek a gyerekeknél:

A test arányai megváltoznak, s ennek következtében a gyerek fizikai képességei is. Nem csupán a nagy, aktív mozgásokban jelennek meg új elemek, mint például az, hogy tud szökdecselni, fél lábon ugrálni, labdát dobni és elkapni, masírozni, hanem a legaprólékosabb mozgásokban is finomodik az ügyessége, tud már csomót és masnit kötni, gombolni, varrni.

A szociális viselkedésben is fejlődés tapasztalható:

A gyerek belső világa erősebb lesz a külsőhöz képest. A játéka céltudatos és tervezett, a tárgyakhoz való kapcsolódása megváltozik, konkrét célokra inkább a speciálisan erre készített eszközök megfelelőek számára.

A barátságai már hosszabb ideig tartanak, elfogadott tagja az egész csoportnak. Arra is van már érzéke, önuralma, hogy a másoknak szót fogadjon, ajánlott tevékenységbe is be tud kapcsolódni. A gyerek belső egyensúlya engedi, hogy a különböző helyzetekhez alkalmazkodjon. Képes arra, hogy utasításokat hajtson végre, kötelességeket vállaljon, melyeknek teljesítése örömet szerez neki és önbizalmát növeli.

Alkotó tevékenységeiben is megfigyelhetjük az érettség jeleit:

Rajzaiban törekszik a tudatos komponálásra, figyelme a vonalról a felületre, a színekre helyeződik át, részletesebben kidolgozott emberformát rajzol, rajzaiban megtalálható a szimmetria.

Érzelmi élete is sokkal összetettebbé válik:

Szereti elmesélni álmait, szeret sugdolózni, titkot tartani; mindez azt mutatja, hogy kezd különbséget tenni a külső és a belső világ között, a kívánság és a valóság között. Érzelmeit jobban kezeli, kevésbé adja át magát viharos érzéseknek, nyugodtabbá, kiegyensúlyozottabbá válik. Vágyik arra, hogy a felnőttben követendő és követhető tekintélyt lásson, akit szeretetből megajándékozhat bizalmával.

Gondolkodásában is új tartalmak jelennek meg:

Az iskolaérett gyerek képes igazi kérdéseket feltenni, 10-15 percig koncentrálni szabadon vállalt munkájára, valamilyen feladatra, tárgyra, összefüggésekben gondolkodni, valamit pontosan megmagyarázni, folyamatosan tisztán beszélni. A gyerekekben kialakul az ok-okozati gondolkodás, helyesen használja a múlt időt, emlékezete tudatossá válik. Mindezek képessé teszik őt arra, hogy a későbbiekben új gondolati struktúrákat fogadjon be. Most már várja az iskoláskor tanulási formáit.

VIII. ELLENŐRZÉSI, ÉRTÉKELÉSI ALAPELVEK

1. Tervezés és visszatekintés

A Waldorf-óvodánk pedagógusai jelentős időt és munkát szánnak arra, hogy következetesen és állhatatosan megformálják és kidolgozzák a maguk munkájának tervszerű egyéni keretét, figyelembe véve a napok, hetek ritmusát, a legapróbb rész-mozzanatokat és módszertani lépéseket az egész év folyamatában.

A Waldorf-óvónő rendszeres visszatekintést végez: mérlegeli, végig gondolja, hogy elképzelései milyen formában váltak valóra.

A visszatekintés több szintre vonatkozik: a napra, az adott ünnepszakra, a gyerekek egyéni fejlődésére. Általában az óvónő saját magának naplót vezet a tapasztalatairól, megfigyeléseiről.

2. Gyermekmegfigyelés

A gyerek megnyilvánulásait a mozgásban, a játékban, a rajzban a kibontakozó személyiség első jelzőjeként fogja fel az óvónő. Az óvónő már ettől az első találkozásuktól, a felvételi beszélgetéstől fogva élő, belső képet alakít ki a gyermekről, amely folytonosan változik, állandóan fejleszhető marad.

A gyerek mindennapi öltözködésétől, táplálkozási és alvási szokásain át, játékáig úgyszólván minden testi, lelki mozzanat szóba kerül az óvónők és a szülők rendszeres beszélgetéseiben.

3. Konferencia

Hetente egy alkalommal részletes elemzést és értékelést tart a három óvónő együtt, az eltelt hét pedagógiai történéseiről. Ilyenkor minden gyerek fejlődési szintjére rátekintünk, megbeszéljük a változásokat, ki hol tart, miben kell neki segíteni, és hogyan. Itt a gyermekmegfigyelés során szerzett egyéni tapasztalatokat hívjuk segítségül.

IX. GYERMEKVÉDELEM

Óvodánk alapvető nevelési céljai között fogalmazzuk meg a gyermekek védelmét. A gyermekek belső világának védelme, ápolása és erősítése annak érdekében, hogy testileg egészséges, lelkileg szabad és szellemileg alkotó legyen. A Waldorf-Óvodapedagógiai Programunk teljes egészét áthatja a gyerekek iránt érzett tisztelet.

Szem előtt tartjuk a gyerekek alapvető jogait a testi egészségre, érzelmi biztonságra és szellemi szabadságra.

Minden gyerek felé szeretettel, pozitív attitűddel fordulunk, hátrányos megkülönböztetés senkit nem érhet. Minden gyerek az óvodai csoport egyenrangú tagja, mindenki számára az egyenlő hozzáférés biztosított.

Munkánkkal szeretnénk aktívan szolgálni a gyermekek védelmét, mint olyat azáltal, hogy ügyelünk a koruknak megfelelő élet- és fejlődési körülményekre, és ezt emeljük a pedagógiai hétköznapok kialakításának alapjává.

Óvodánk koncepciója tudatos kiegyenlítő elemeket tartalmaz, hogy ellene hassunk a lehetséges károsodásoknak, melyek a modern élet következtében a gyermekeket érhetik. (Ld. A program előző fejezeteiben!)

A pedagógiai program sajátosságaihoz igazodva a gyermekvédelem az óvoda-család kapcsolatára is hatékonyan kiterjed.

Feladatok:

- Családlátogatás minden újonnan érkezett gyermeknél – életkörülmények, szokások megismerése, gyermek helye a családban.
- A családok életének folyamatos figyelemmel kísérése – napi kapcsolattartás, szülői körök.
- Gyermekek fejlődésének folyamatos nyomon követése és rögzítése.
- Egyéni segítségnyújtás megszervezése a felmerülő nevelési és szociális problémák észlelése esetén – fogadóórák kezdeményezése szülő és óvónő részéről egyaránt, szakemberek, szakszolgálatok ajánlása.
- Előadások megszervezése a Waldorf-pedagógia és az egészséges életmód témakörein belül.
- Óvodán belüli szociális szolgáltatások megszervezése – ruhaújítási akció.
- A szülőkkel való együttműködő kapcsolat kialakítása, a szülői szerep eredményesebb betöltésének elősegítése – szülői részvétel az ünnepek és egyéb közös programok szervezésében, lebonyolításában.

Óvodánk jellegéből fakadóan a szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek előfordulása nem valószínű, de ellenkező esetben az ő nevelésüknél a szociális anyai megteremtése még fokozottabban van jelen, biztosítva ezzel a családi nevelés esetleges hiányait.

X. ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK

1. A pedagógiai program érvényességi idejének meghatározása:

- A Program érvényes 2013. évtől, a felülvizsgálati módosítás érvényes 2019. szeptember 1-től visszavonásig.

2. A program elfogadása és esetleges módosítására vonatkozó jogosultság:

- A nevelőtestület jogosult dönteni.

Módosításra sor kerülhet:

- Törvényi változás következtében.
- Gyakorlati alkalmazás során felmerülő változás következtében.
- A partnerközpontúság jegyében a Szülői szék kezdeményezésére.

3. A program értékelése és felülvizsgálata:

- Ha a törvény másképpen nem rendelkezik, legfeljebb 5 évenként szükséges.

4. A program nyilvánosságra hozatalának módja:

- Tájékoztatás céljából a program kifüggesztésre kerül az óvodában, illetve elérhető elektronikus úton, az intézmény honlapján – <https://kisember.wordpress.com/>

LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

<p>Intézmény OM - azonosítója:</p> <p>200666</p>	<p>A 2013. évben készült programot aktualizálta</p> <p>..... <i>Kovács Béláné intézményvezető</i></p>
<p>Legitimációs eljárás - Az érvényességet igazoló aláírások:</p>	
<p>../2019. (...) határozatszámom elfogadta:</p> <p>.....</p>	<p>Szakértette:</p> <p>—</p> <p>.....</p> <p><i>Szakértő</i></p>
<p>../2019. (...) határozatszámom jóváhagyta:</p> <p>•</p> <p>..... <i>intézményvezető</i></p>	
<p>Egyetértését kinyilvánító:</p> <p>..... <i>Fenntartó képviselője</i></p>	
<p>Hatályos a kihirdetés napjától: 2019. szeptember 2.</p>	
<p>A dokumentum jellege: Nyilvános</p>	
<p>Megtalálható: https://kisember.wordpress.com/</p>	

SZAKIRODALOM

- A Waldorf óvodapedagógiai program. Budapest, 1997.
- Óvodai nevelés országos alapprogramja 137/1996 és 227/2009 számú
Kormányrendeletek
- Villányi Györgyné: *Óvodai programkészítés*. OKKER.
- Nagy Jenőné — Ranschburg Jenő — Szakács Mihályné — Tárnokiné Joó
Ildikó : óvi — *Óvodavezetési ismeretek*. I.—II. kötet. Raabe, 1999 - 2000.
- Vekerdy Tamás: *Gyerekek, óvodák, iskolák*. Saxum, 2001.
- A közoktatási törvény 2000. OKKER.
- Dr. Szüdi János: *Óvoda a közoktatás rendszerében*. OKKER.

1. SZÁMÚ MELLÉKLET

Jegyzék az óvoda eszközeiről és felszereléseiről

1. Helyiségek

Az egyes helyiségek és az udvar jellemző adatait (alapterület, belmagasság, légköbméter, belső burkolat, megvilágítás stb.) a hatályos építészeti, egészségügyi, munkavédelmi és tűzvédelmi jogszabályzatok tartalmazzák.

Eszközök, felszerelések	Mennyiség	Megjegyzés
Csoportszoba	1	
Óvónői szoba	1	
Gyermeköltöző	1	
Gyermekmosdó	3	egy helységen belül
WC	3	egy helységen belül

Kiszolgáló helyiségek

Felnőtt öltöző	1	együtt az óvónői szobával
Melegítőkonyha	1	
Felnőtt WC, mosdó	1	
Éléskamra	1	
Tisztító szerek tárolója	1	

Játszóudvar

Kerti pad	1	
Fa esőházikó	1	
Sárkonyha	1	
Kötelek, gyűrűk	1	
Homokozó és tartozékai	1	

2. Bútorzat és egyéb berendezési tárgyak

Csoportszoba

gyermekszék	27
gyermekasztal	5
függöny	6
játekartó szekrény vagy polc	8
felnőtt szék	2
szeméttároló	1
táblatartó	1
galéria	1
játekároló kosarak	30
vizes állvány	1

Óvónői szoba

íróasztal és szék	1—1
telefon	1
könyvespolc	2
iratszekrény	1

Gyermeköltöző

öltözőpad	5
ruhatároló fogas	25
cipőszekrény	2

Gyermekmosdó és WC

törölközőtartó	25
falipolc	1

3. Tisztálkodási és egyéb felszerelések

egyéni tisztálkodószerek	felöltt és gyermeklétszám szerint	fésű, fogkefe, fogmosópohár
tisztálkodószerek		szappantartó, körömkefe
konyhai textíliák		konyharuha, kötény
textil szalvéta	két garnitúra	gyermeklétszám szerint
törölközö	3 garnitúra	gyermeklétszám szerint

4. Felöltt munkavégzéshez szükséges eszközök

Vasaló	1	
Vasalóállvány	1	
Takarítóeszközök	3 garnitúra	
Kerti munkaeszközök	1-1	gereblye, lombseprű, seprű, ásó, locsolókanna (gyermekméretben is)
Hűtőgép	1	
Porszívó	1	
Melegítö konyhai eszközök		Létszám szerint

5. A nevelö munkát segítö játékok és egyéb eszközök

<u>Ének, zene, énekes játékok eszközei:</u> xilofon, furulya, gyermek hangszerek	Program szerint
<u>Értelmi képességeket és a kreativitást fejlesztö anyagok, eszközök:</u> ásványok, kristályok, termések, csigák, kagylók, kövek, gyökerek, farönkök, ágak, gallyak	Program szerint
<u>Ábrázoló tevékenységet fejlesztö anyagok, eszközök:</u> táblák, ecsetek, 3 színű aquarell-festék, szinesgyapjú, gyapjútáblák, méhviaszgyurma és -kréta, ollók	Gyermeklétszám szerint
<u>A természeti-emberi-tárgyi környezet megismerését elősegítö eszközök, anyagok:</u> rongybabák, kötött állatok, babaház, babakocsi, bölcsö, kiságy, babakonyhai eszközök, bababútorok	Program szerint
<u>A munka jellegű tevékenységek eszközei:</u> fűrés, kalapács, reszelö, kézifurdancs, faragókés, barkácpad	Program szerint

6. Egészség- és munkavédelmi eszközök

Ételmintavétel-készlet	5
Mentőláda	1
Gyógyszeres szekrény (zárható)	1
Tűzoltó készülék	2

2. SZÁMÚ MELLÉKLET

Mi a Waldorf-óvoda?

(Alapelvek és kritériumok a név-használat és minőség gondozás irányában)

— A Waldorf-óvodapedagógus munkájának alapja Rudolf Steiner antropológiája, „Általános embertanának” ismerete – különös tekintettel a kisgyerekkor sajátosságaira. A pedagógus törekedjen ezek folyamatos elmélyítésére, gyakorlati megélésére és alkalmazására, vegyen részt továbbképzéseken.

— A pedagógiai munka a Waldorf-Óvodapedagógiai Program (1997) és az arra épülő, Waldorf-pedagógiai szakértők által elfogadott/szakértett Helyi Program szerint folyik.

— A Waldorf-óvodai csoport délelőtti életét két szakképzett óvodapedagógus együttes munkája kíséri. A csoportvezető óvónőnek legyen felsőfokú óvodapedagógusi végzettsége, valamint a Nemzetközi Szövetség a „Waldorf Steiner Kisgyermekkorai Nevelésért” és a Magyar Waldorf Szövetség által elismert Magyar Waldorf Óvodapedagógus Képzés tanúsítványa. A csoport másik óvónőjének legyen állami képesítése, a Waldorf-óvónői képesítést pedig alkalmazásától számított 5 éven belül szerezzze meg. Az óvoda délutáni működésének személyi és szakmai feltételeit, a 4-es számú melléklet ajánlásait szem előtt tartva a Helyi Programban meghatározott pedagógiai szempontok szerint, a pedagógusok a fenntartókkal egyeztetve alakítják ki.

— Az óvoda pedagógiai vezetését az együtt dolgozó óvónők közössége, az Óvónői Konferencia látja el. A feladatokat megosztja. Az Óvónői Konferencia felel a nevelés minőségének fejlődéséért, az óvodavezető ellátja az óvoda vezetését. A Fenntartóval együtt felel a működés törvényességéért.

— „Minden nevelés önnevelés” mondja Rudolf Steiner. A Waldorf-óvónő folyamatosan fejleszti önmagát, egyénileg és a konferencia munkán belül is. Együttműködik más Waldorf-intézményekkel regionális, országos és nemzetközi szinten.

— Minőség gondozás területén a Waldorf-óvodák követik a Magyar Waldorf Óvodák közös ajánlását, melyet a Magyar Waldorf Szövetség elismer. Ezzel összehangolva kidolgozzák saját önellenőrzési rendszerüket.

— A működtetésben törekednek a tudatosságra, átláthatóságra. A szülőkkel folyamatos kapcsolatot ápolnak, nyitottak és együttműködnek velük a gyerekek érdekében, átláthatóságra törekszenek.

— Igyekeznek a nyilvánosságban dolgozni, a Waldorf-pedagógia értékeit megosztani, és a kulturális életben tevékenykedni.

Nevelési alapelvek:

- A gyerekek között a legfontosabb az óvónő belső magatartása, hitelessége.
- *Mivel a gyerek nem tud nem utánozni, az óvodapedagógusnak jó mintát kell adnia, a gyerekek között tudatosan kell jelen lennie.*
- *Az óvónő törekedjen megismerni a gyerek fejlődésének szakaszait.*
- *Tisztelje a gyerek egyéniségét.*
- *Készítse elő a megfelelő környezetet, melyben a gyerek bizalommal ismerheti meg a világot, annak erkölcsi oldalát.*
- *Fordítson figyelmet a mozdulatok helyes használatára a ritmikus játékokban.*
- *Segítse a gyerek kreativitását.*
- *A Waldorf-óvoda vegyes csoportokkal működik.*
- *A nap, a hét, a hónap és az év ritmusai egymásra épülnek, áthatják egymást, a hétköznapi történések időnként ünnepekké emelkednek a Waldorf-óvodában.*
- *A Waldorf-óvoda fontosnak tartja a szabad játékot, ezzel segítve a szociális kapcsolatok kiépítését.*
- *A Waldorf-óvoda egyszerű, természetes játékokat használ, melyek segítik a képzelőerő kibontakozását.*
- *A természettel való kapcsolatot ápolja a Waldorf-óvoda, elősegítve ezzel a gyermekben a világra való rácsodálkozást és hálaérzetet.*
- *Az úton járás a fontos, nem a megérkezés, ezért a Waldorf-óvoda nem az eredményért dolgozik.*
- *A Waldorf-óvodában fontos az anyanyelvi nevelés, mint minden egyéb területen ebben is az utánpótlás a kulcs, nem javítgatják a gyerekeket, csak jó mintát adnak.*
- *A kisgyerekek számára a valódi tapasztalatok és kapcsolatok a fontosak, ezeket nem a média által kaphatja meg, szüksége van az emberre, mint hídra a világ felé.*

3. SZÁMÚ MELLÉKLET

Waldorf-óvodánk szervezete, működése

1. Óvodai nyitva tartás

Óvodánk napi 9 órás nyitva tartással működik.

A pedagógiai program szerinti szünetek ideje alatt az óvoda zárva tart. A szünetek munkanapjai az óvónők számára nevelés nélküli munkanapok: a szünetekben látják el nevelésen felüli egyéb munkaköri feladataikat, illetve veszik igénybe rendes szabadságukat.

2. Kötelező alkalmazotti létszám, munkakörök, a munkakörök betöltéséhez szükséges szakképzettségek

A WOP által meghatározott feltételeknek maximálisan eleget teszünk. Lsd.: Az óvoda személyi feltételei c. résznél.

Intézményvezető

Az intézményvezető rendelkezik a munkakör betöltéséhez szükséges végzettségekkel.

Óvónők

A Waldorf-pedagógia alapvetően fontosnak tekinti, hogy a nevelő munka mellett a gyerekek maguktól a pedagógusoktól kapják meg a gondoskodás minden formáját. Az „anyai” gondoskodást, gondozást a Waldorf-óvodában az óvodapedagógus tudatosan magára vállalja, ez meghatározó része nevelői tevékenységének, a gyerekekkel való kapcsolatának. A csoport munkáját délelőtt folyamatosan és egy időben két óvodapedagógus látja el valamint délután egy óvodapedagógus és egy dajka.

3. Az óvodapedagógusi munkakör sajátosságai

Kötelező óraszám

A teljes munkaidőben dolgozó óvodapedagógusok kötelező, gyerekek között töltendő óraszama heti 32 óra. A napi teljes munkaidőből fennmaradó részt az óvónők napi esetmegbeszéléssel és a következő nevelési napra történő előkészületekkel töltik.

Munkaköri feladatok

Részletesen lsd. Óvodapedagógusaink feladata c. részben.

Az óvodapedagógusok a feladatokat egymás között megosztva, illetve együttesen végzik. A munkaköri többletfeladatokat a pedagógusok a nevelési időszakokban munkaidejükön felül, illetve az óvodai szünetek nevelés nélküli munkanapjaira ütemezetten végzik, a túlmunka elszámolása az óvodai szünetekkel biztosított.

4. Gyermekétkeztetés

A Waldorf-óvodánkban a pedagógiai elvekkel összhangban hangsúlyos, hogy a tízórait az óvónők és a gyerekek közösen készítik el, és az így elkészült ételleket fogyasztja mindenki a közös étkezésen. Az ételek ennek megfelelően egyszerűen elkészíthető, hús- és tojásmentes, gabona alapú egytálételek. A családi, közös főzéshez ezért megfelelő és elegendő, ha az óvoda melegítőkonyhája és a szárazélelmiszerek tárolására alkalmas kamrája. A nemzetközi Waldorf-óvodai gyakorlatnak megfelelően kifejezetten ajánlott, hogy lehetőség szerint a konyha és a foglalkoztató egy légtérben, egymással közvetlen fizikai kapcsolatban legyen kialakítva, elősegítve ezzel is a gyermekcsoport szabad térbeli kapcsolódását a főzési tevékenységekhez. Adottságainkat figyelembe véve egyes konyhai tevékenységeket a csoportszobában, a higiéniai feltételeknek eleget téve végzünk.

Az ebédet külső ebédszállító céggel kötött szerződés útján biztosítjuk.

5. Az óvodai jogviszony sajátosságai

A szülők, gyerekük beiratásával a Waldorf-pedagógiát tudatosan választják. Az óvodába való felvétellel a szülők számára sajátosan megjelenik a civil szektorbeli intézményfenntartói tevékenységben való részvétel. Az óvoda működtetése és fenntarthatósága érdekében szoros együttműködés és támogatás alakul ki a szülői közösség és az intézmény között, amelytől jogi szempontból elhatárolódik az óvodai nevelés: a gyermek és óvoda köznevelési jogviszonya közvetlenül nem kapcsolható össze a fenntartó tevékenységével és támogatásával.

6. Önigazgatás, szervezet

A Waldorf-óvodák Rudolf Steiner által megfogalmazott három alapelve épülnek: önigazgatás, demokratikus-republikánus elv, funkcionális hármass tagozódás.

Az óvoda pedagógusai alkotják az Óvónői Kollégiumot (nevelő testületet), amelynek keretében közösen döntenek a pedagógiai munkát érintő kérdésekben, például a gyerekefelvétellel, a gyerekek nevelésével és az óvodai jogviszonnal kapcsolatos kérdésekben. Az intézményvezetői a jogszabályok szerinti egyszemélyi felelősséggel tartozik az óvoda vezetéséért.

Az óvodánk fenntartója a Kisember Waldorf Közhasznú Egyesület szülői kezdeményezésre alapított nonprofit civil szervezet. A mindenkori szülői közösség támogatásával működő fenntartó és az óvoda kapcsolatában domináns és hangsúlyos az együttműködés, az óvoda működése, mint közös cél szolgálatában. A fenntartói tevékenységet a szülői közösség a civil szervezetekről szóló jogszabályok keretei között látja el önkéntes személyes közreműködés vállalásával és az intézményfenntartói cél anyagi támogatásával. Fontos az óvoda működését érintő feladatokban a szülői részvétel. A fenntartói-óvodai közös testületekben a szülői jelenlét szabályozott jogviszony (önkéntes jogviszony, megbízás) keretében, az óvoda szakmai és szervezeti önállóságának megtartásával történik.

Óvodánk egy gyermekcsoporttal működik. A gyerek- és alkalmazotti közösség létszáma lényegesen kevesebb a jogi szabályozás modelljét adó, több csoportos óvodákétól, a közösségi szervezet és működés kevésbé tagolt, a kapcsolattartás családiasan közvetlen, a nevelés személyi és tárgyi feltételei is eltérőek.

Az intézmény szervezetének és működésének alapelvei a helyi sajátosságoknak megfelelően valósulnak meg. Az óvoda működése, mint közös cél érdekében az intézmény és a fenntartó egymással szorosan együttműködik, jogosítványukat rendeltetésszerűen és a Waldorf-pedagógiai elvekkel összhangban gyakorolják. Az óvoda szervezeti és működési szabályzata határozza meg sajátos felépítésünket, így különösen: a fenntartóval való együttműködést, a feladat- és felelősség-megosztást, az intézményvezetői jogkörök ellátását, az egyszemélyi és közösségi döntés és felelősség területeit.

7. Szülői szerepkör

A Waldorf-óvoda így a mi intézményünk is szülői elhatározásból jött létre. A szülői munka azonban nem ér véget az óvoda elindításával. Partnerként tekintünk a szülőkre. A rendszeres szülői estek alkalmat adnak az eszmecserére, a tapasztalatok megosztására, a fontosabb életkori problémák közös megértésére, feldolgozására. A szülők eleven kapcsolatot ápolnak az óvodapedagógusokkal és egymással, ennek révén olyan szociális közeg jön létre, amely segíti a mindennapos gondok megoldását és nagyobb krízisek alkalmával is, támogatást nyújthat a bajba kerülőknek. Ezen közvetlen emberi

kapcsolattartás elengedhetetlen feltétele a gyerekek nevelésének, a közös felelősség tudatos kialakításának. A szülők bevonása az óvodai élet szervezésébe szintén erősíti az elkötelezettséget, és lehetővé teszi a szülők számára a pedagógiai folyamatokba történő betekintést.

A szülői közösség sajátos szerepköre az intézményfenntartói feladatok ellátása.

Lényegesnek tekintjük a fenntartói feladatellátás megkülönböztetését és elhatárolását a hagyományos óvodai szülői szerepkörtől.

8. A Magyar Waldorf Szövetség és a Waldorf Ház Pedagógiai Intézet szerepe

A Magyar Waldorf Szövetség a tagságába tartozó magyarországi Waldorf-óvodák és fenntartóik közös tevékenységével ellátja az alternatív Waldorf-Óvodapedagógiai Programhoz kapcsolódó feladatokat, a Waldorf-pedagógia általános név- és minőségvédelmét, és a Waldorf-intézmények, intézményfenntartók érdekképviselését. Állásfoglalásokkal és ajánlásokkal segíti az intézmények feladatellátását, továbbá a fenntartásában működő pedagógiai-szakmai szolgáltató intézet (Waldorf Ház) útján országos pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat nyújt a Waldorf-pedagógia területén.